Gevinster ved fremmedsprog som tillægskompetence

Positive effekter for arbejdsliv og karriere - DM-undersøgelse

Februar 2021
Jytte Lyngvig

Rapport over analyse gennemført for det Nationale Center for Fremmedsprog

Gevinster ved fremmedsprog som tillægskompetence
– Positive effekter for arbejdsliv og karriere - DM-undersøgelse
2. udgave 2026
Copyright © 2021 Forfatterne & NCFF

Forfatter: Jytte Lyngvig

Indholdsfortegnelse

1: Baggrund og formål 4

2: Hvordan bidrager denne undersøgelse til den nationale sprogstrategi? 5

3: Projektets opbygning 7

4: Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen 8

a. Baggrundsoplysninger om respondenterne 8

b. Sprogkompetencer og brug af sprog 16

c. Positive effekter af kompetencer i sprog 30

5: Delkonklusion på spørgeskemaundersøgelsen 43

6: Resultater fra de individuelle interview 45

Sproguddannede om deres sproguddannelse og arbejdsmarkedet 46

Danske arbejdspladser med medarbejdere af forskellige nationaliteter bør være mere opmærksomme på udfordringerne med sprog og kultur 46

Sprog gør internationalt samarbejde muligt 47

Sprogkompetencer øger kvaliteten i opgaveløsningen 47

Sprog åbner til arbejdsmarkedet og giver arbejdsopgaver 47

Forskningsprojekter har nytte af andre sprog end engelsk 48

Sprog åbner døre, skaber netværk og er kulturbærer 48

Engelsk er ikke kun ét sprog 48

De studerende er fremmede over for fremmedsprog 49

Prioriteringen af engelsk i forhold til andre fremmedsprog risikerer at gøre verden mindre 49

Tilegnelse, vedligehold og niveau af fremmedsprogskompetencerne skal være i orden 49

Fremmedsprog har betydning 49

7: Delkonklusion på interviewene 51

8: Afsluttende konklusion 52

9: Perspektiver for undersøgelsen 55

1

Baggrund og formål

Det lyder intuitivt rigtigt, at solide sproglige tillægskompetencer har en positiv betydning i mange arbejdssituationer. Det er bare ikke undersøgt særlig meget og ikke ud fra et medarbejderperspektiv. Sprogkundskaber uden for undervisning, tolkning og andre sprognære arbejdssituationer er en usynlig og ikke-erkendt kompetence. Målet med dette projekt er at undersøge og blotlægge de positive konsekvenser af at have solide sproglige tillægskompetencer.

Formålet er at indkredse de arbejdsrelaterede og karrieremæssigt positive effekter ved at kunne og bruge sprog uden for de traditionelle sprogkarrierer. Det kan være i form af muligheder for mere interessante arbejdsopgaver, flere og bedre karrieremuligheder og/eller et økonomisk plus i form af en hurtigere lønstigning eller en ekstra bonus. Det er således gevinstaspektet ved sprogkompetencer set fra medarbejderens perspektiv, der er i centrum. Bedre sprogkompetencer har også andre positive sider, som kulturelle, interpersonelle, personlige mv., og de er også vigtige.

At afdække de økonomiske og andre gavnlige effekter af gode sprogkompetencer med et medarbejderfokus, kan skabe den synlighed, der skal til for at øge erkendelsen af nytteværdien af sprog. Det vil fremme, at sprog naturligt kommer til at indgå i kompetence- og karriereplanlægning på linje med fx IT-kompetencer.

Sammenhængen mellem sprogkompetencer og karrieremæssige effekter har hidtil befundet sig i et undersøgelsesmæssigt mørke. Der er derfor indledningsvist brug for at sandsynliggøre tesen om, at sproglige tillægskompetencer har en værdi for medarbejderne. Det er en eksplorativ og kvalitativ undersøgelse egnet til. Når undersøgelsen kan gennemføres i samme set-up blandt forskellige faggrupper, styrker det resultater og konklusioner, og det er samtidigt muligt at se på grupperne hver for sig og samlet. Denne rapport omhandler undersøgelsen gennemført i samarbejde med Dansk Magisterforening, DM.

2

Hvordan bidrager denne undersøgelse til den nationale sprogstrategi?

Den nationale sprogstrategi, der blev vedtaget i 2017, har to hovedformål:

1. at få flere elever og studerende til at vælge fremmedsprog og dermed opnå solide sprogkompetencer ud over engelsk samt
2. at højne kvaliteten og relevansen af sproguddannelser.

I kapitel 7 i *Strategi for styrkelse af fremmedsprog* fokuseres på, at flere skal kombinere deres kernefaglighed med stærke sprogkompetencer, og her refererer man til Dansk Industris undersøgelse fra 2016 "Behov for fremmedsprogskompetencer og dansk eksport går hånd i hånd" samt en undersøgelse af jobopslag gennemført for Uddannelses- og forskningsministeriet, også fra 2016. De to undersøgelser er interessante, men ikke detaljerede nok til at give handlevejledning, og ingen af dem inddrager medarbejderne direkte.

DI-undersøgelsen er en rundspørge blandt de internationalt orienterede medlemsvirksomheder baseret på 376 indkomne svar. Den bekræfter, at der er brug for sproglige kompetencer i form af dobbeltkompetencer. Det er opfattelsen, at de sproglige kompetencer ikke kan stå alene, men skal være et tillæg til en anden uddannelse, og selvom 2/3 af virksomhederne primært anvender engelsk, så bruger 1/3 helt eller delvis også andre fremmedsprog. Virksomhederne beskriver også et behov for tysk, fransk, spansk, svensk og kinesisk. Der er således både behov for en uddybning og detaljering af virksomhedsperspektivet og et direkte fokus på den enkelte medarbejder.

Ved at tage udgangspunkt i medarbejderne og synliggøre karriere- og kompetencegevinster kan der opstå en situation, der kan få "flere elever og studerende til at vælge fremmedsprog og dermed opnå solide sprogkompetencer ud over engelsk." (*Strategi for styrkelse af*

fremmedsprog, side 4). Der er tre forskellige veje at gå for en udbygning af solide sproglige tillægskompetencer:

- Vedligeholdelse og videreudvikling af gode sprogkompetencer fra gymnasiet
- Udvikling af sproglige tillægskompetencer i forbindelse med uddannelse
- Efteruddannelse

Hvad, der skal vælges og hvornår, afhænger af målgruppen. En øget efterspørgsel af sproglige tillægskompetencer, hvad enten det er i form af vedligeholdelse og videreudvikling af gode sprogkompetencer fra gymnasiet eller udvikling af sproglige tillægskompetencer i forbindelse med uddannelse eller efteruddannelse, vil kræve flere højtuddannede undervisere og udvikling af didaktiske metoder. Det opnås ved at fokusere på kvaliteten og relevansen af sproguddannelserne. Dette projekt understøtter således begge mål for sprogstrategien.

3

Projektets opbygning

Undersøgelsen skal afdække medarbejderes opfattelse af sprogbehov og nytten af sproglige tillægskompetencer. Det er derfor gruppen af mennesker med andre faglige hovedkompetencer end sprog, der er målgruppen for denne analyse. I og med det er medarbejderfokus, der er relevant her, er det hensigtsmæssigt at samarbejde med en faglig organisation. I denne undersøgelse, der er den anden af tre, er der etableret et samarbejde med Dansk Magisterforening. DM har bistået undersøgelsen ved at informere om formålet og bringe linket til undersøgelsens spørgeskema i det elektroniske medlemsblad. Linket var aktivt i perioden 15. september til 31. oktober 2020.

Projektet omfatter en spørgeskemaundersøgelse og et antal interviews, der kvalificerer og nuancerer resultaterne fra spørgeskema-delen.

Der gælder det særlige for Dansk Magisterforening, at den organiserer mange forskellige slags akademikere herunder akademikere med en sproglig uddannelse. Linket har været tilgængeligt for alle medlemmer, og det betyder, at besvarelserne både kommer fra en gruppe akademikere, der ikke har en sproglig uddannelse og en mindre gruppe med en sproglig uddannelse. Disse to grupperinger er dannet ved, at respondenterne under kategorien ”uddannelsesområde” er blevet bedt om at angive inden for hvilket område, deres uddannelse ligger og for ”humaniora” om at angive, om det er en sproglig uddannelse eller ikke. Selv om fokus i undersøgelsen er ”sproglige tillægskompetencer” giver besvarelserne fra respondenter med sprog som hovedkompetence en mulighed for også at indhente informationer fra ”sproguddannede”, da antallet af besvarelser fra denne gruppe er så stort, at dette er meningsfuldt. Hvad angår baggrundsspørgsmålene er det ikke nødvendigt at foretage en opdeling.

4

Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaet er sat op i SurveyXact (se bilag 1). 244 personer åbnede spørgeskemaet. 170 har besvaret spørgeskemaet fuldstændigt, mens 43 valgte at besvare det delvis. Af disse har kun 17 besvaret så mange spørgsmål, at det giver mening at inkludere dem. I det følgende vil resultaterne blive gennemgået.

Til indledning er der nogle informationer, der er nødvendige for at følge beskrivelsen af resultaterne. De fleste af de 187 respondenter har besvaret alle spørgsmålene, men nogle spørgsmål er ikke besvaret af alle. Derfor er antallet af respondenter opgivet under de forskellige kategorier i parentes, når det er relevant, og procentsatsen er beregnet ud fra det konkrete antal respondenter. Procenten er afrundet til et helt tal, hvorfor summen kan afvige fra 100. I flere af spørgsmålene er der mulighed for at sætte flere krydser således, at antallet af markeringer ikke svarer til antallet af respondenter, men er større, og dette er angivet, når det er tilfældet. Nogle delspørgsmål har så få respondenter, at det er irrelevant at bringe resultaterne, endsige at konkludere på svarene.

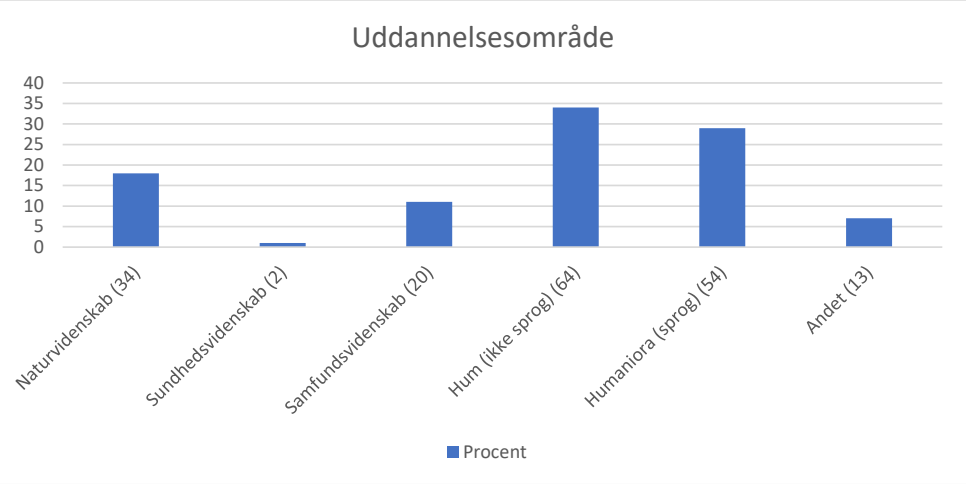
Spørgeskemaet består af tre dele. Den første del fokuserer på respondenternes baggrundsoplysninger om uddannelse og arbejde, den anden del omhandler sprog og brug af sprog, mens den tredje og sidste del handler om nytten af sprog som tillægskompetence.

a. Baggrundsoplysninger om respondenterne

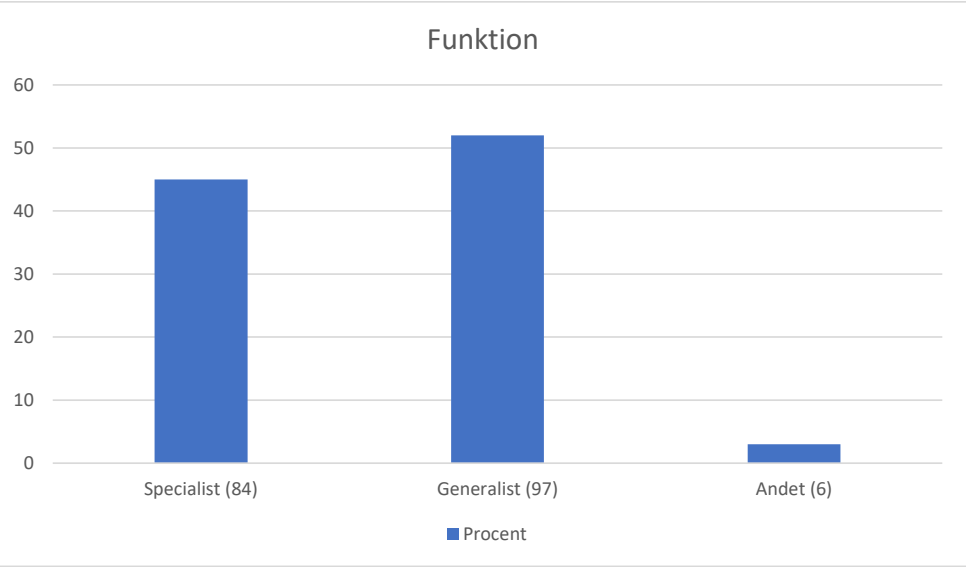
Spørgeskemaet indledes med en række spørgsmål om baggrundsoplysninger, der primært drejer sig om uddannelse og arbejde.

Dansk Magisterforeninger organiserer mange forskellige uddannelsesområder, heriblandt humanister med en sproguddannelse. Det er vigtigt for undersøgelsen af tesen om nytten af sproglige tillægskompetencer hos ikke-sprogligt uddannede at kunne udskille denne gruppe, derfor er respondenterne blevet bedt om at angive deres uddannelsesområde. Angivelserne under andet omfatter alle andre uddannelser end sprog.

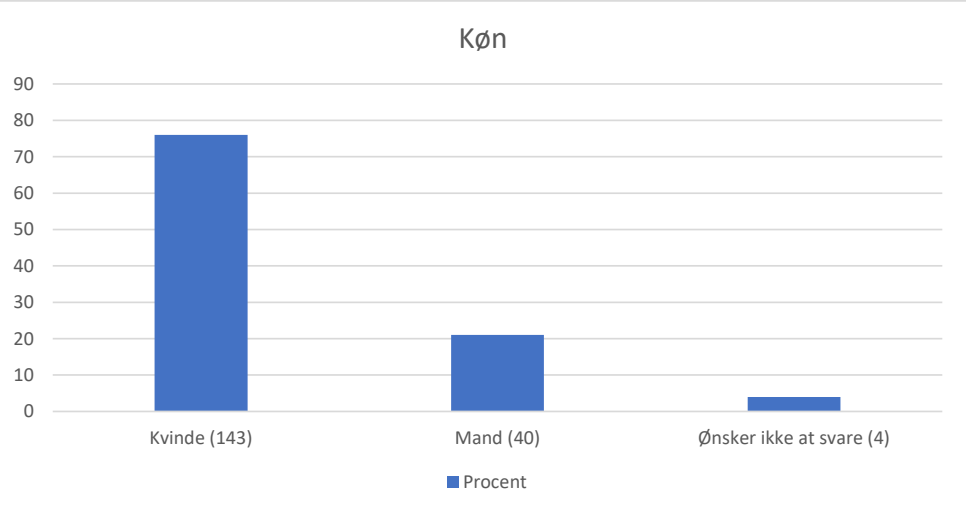
Ud af de 187 besvarelser har 71 % en ikke-sproglig uddannelse, der omfatter ”humaniora (ikke sprog)”og uddannelser inden for: ”naturvidenskab”, ”sundhedsvidenskab”, ”samfundsvidenskab” og ”andet”:

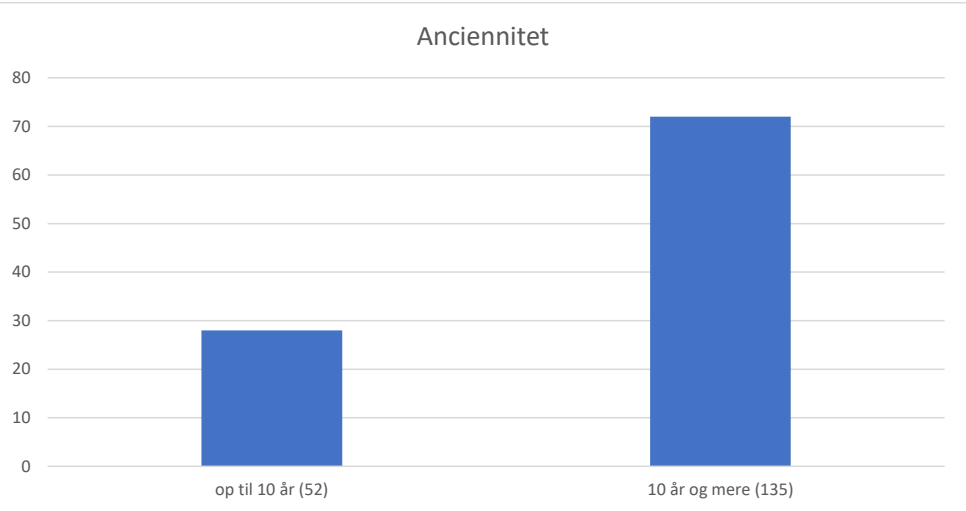
Respondenterne er blevet bedt om at svare på, om de opfatter sig som specialister eller generalister eller andet. Angivelserne under ”andet” er respondenter, der arbejder uden for deres fag, eller som synes, at de hører hjemme i begge kategorier, og tallet er meget lille. Resultatet er, at der ikke er den store forskel på antallet i de to kategorier:

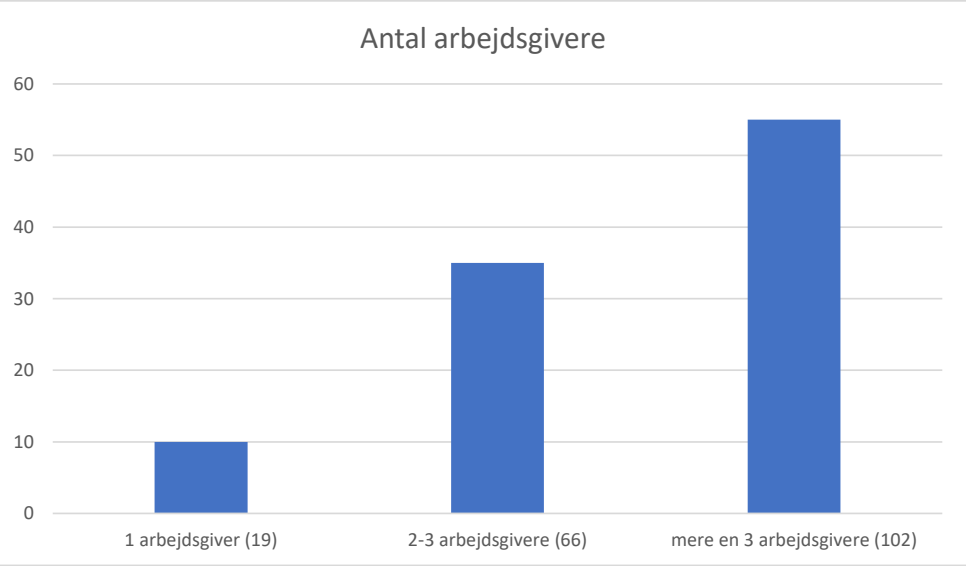
Trefjerdedele af besvarelserne er fra kvinder, mens en fjerdedel er fra mænd, og 4 respondenter har brugt muligheder for ikke at besvare spørgsmålet:

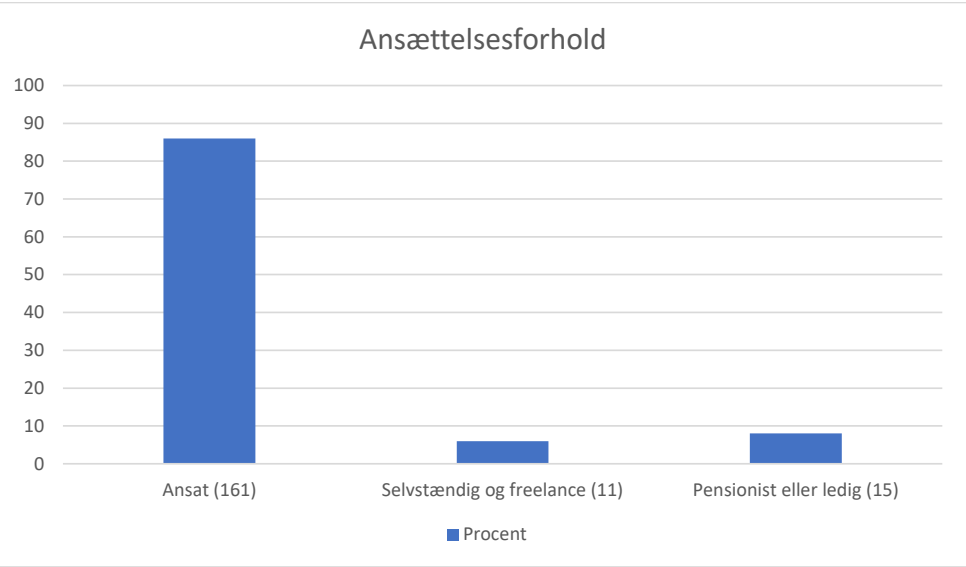
Respondenterne har lang anciennitet. To tredjedele har over 10 års anciennitet, og det gør det muligt og relevant at inddrage erfaringer med sprog fra tidligere arbejdssituationer:

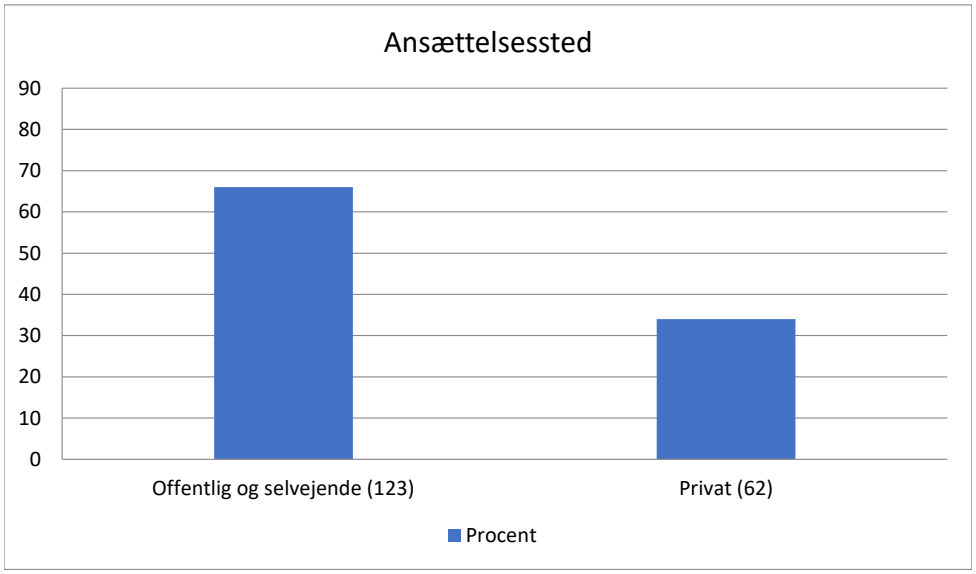
Den lange anciennitet giver sig også udtryk i, at de fleste har haft mere end én arbejdsgiver:

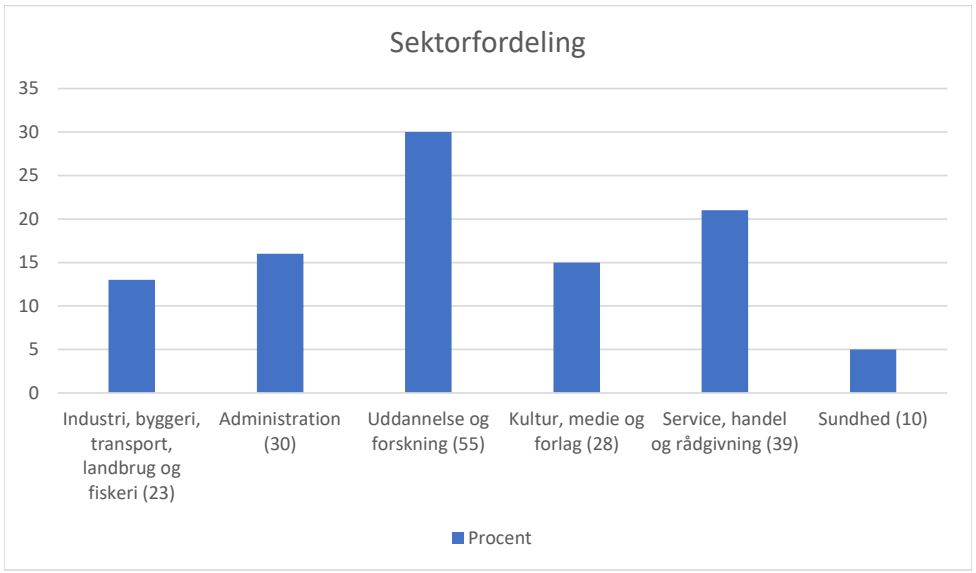
De fleste af respondenterne er ansatte, og det gør det muligt at vurdere sprog og arbejde i et arbejdstagerperspektiv, som det er undersøgelsens formål:

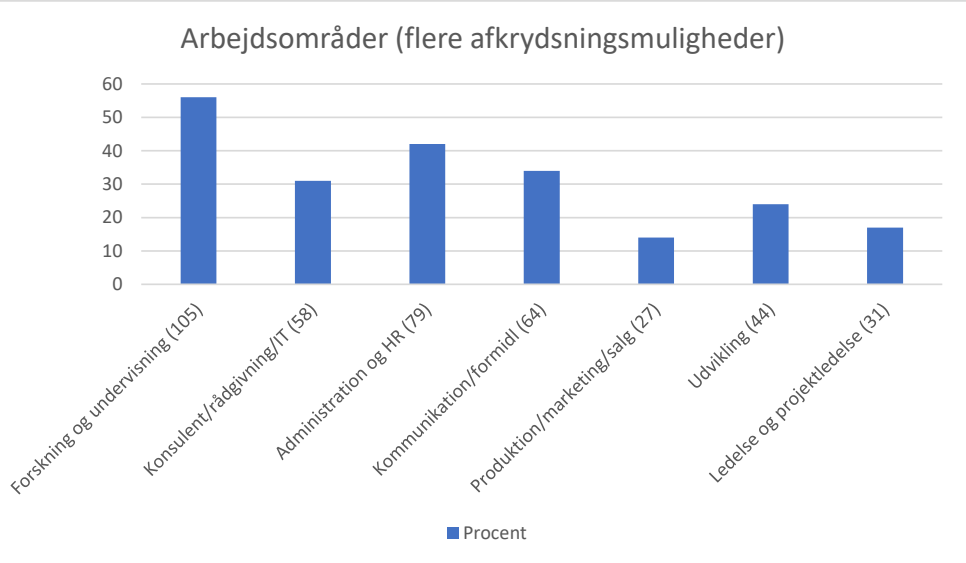
Der er en overvægt af offentligt ansatte i forhold til privatansatte i denne population, men begge andele er markante:

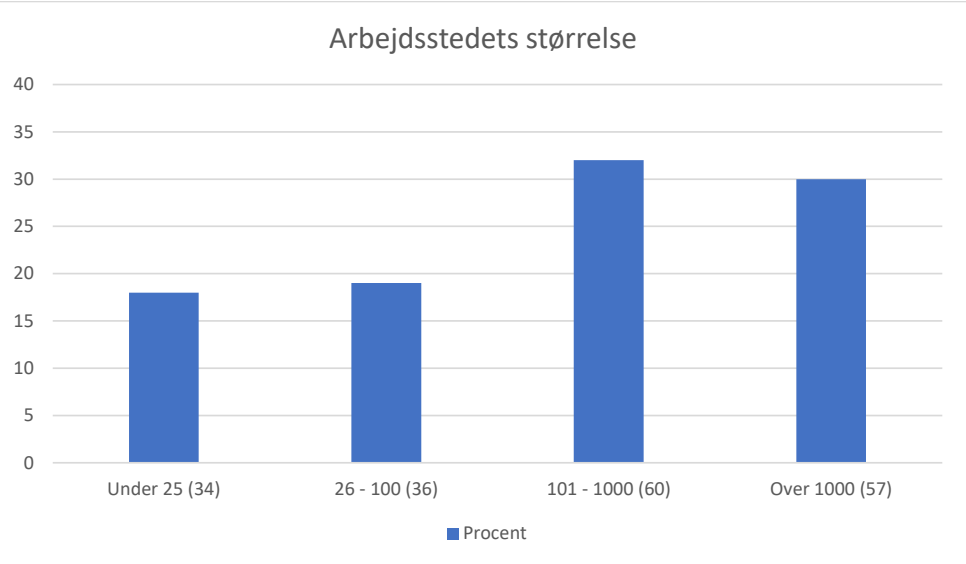
Den sektorfordeling, der vises her, er en gruppering af en mere detaljeret sektoropdeling. De fleste arbejder inden for uddannelse og forskning og mange inden for service, administration og kultur. Færre arbejder sammenlagt inden for industri, byggeri, transport, landbrug, fiskeri med den mindste gruppe inden for sundhed:

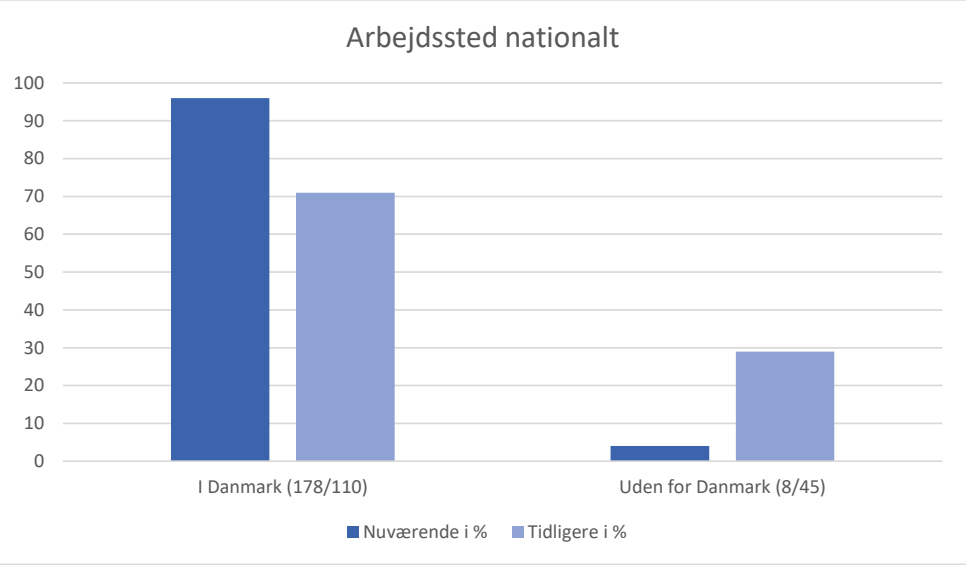
Her har respondenterne mulighed for at give flere svar, og det er blevet benyttet, således, at de 187 respondenter har givet i alt 408 markeringer, da mange arbejder på flere områder:

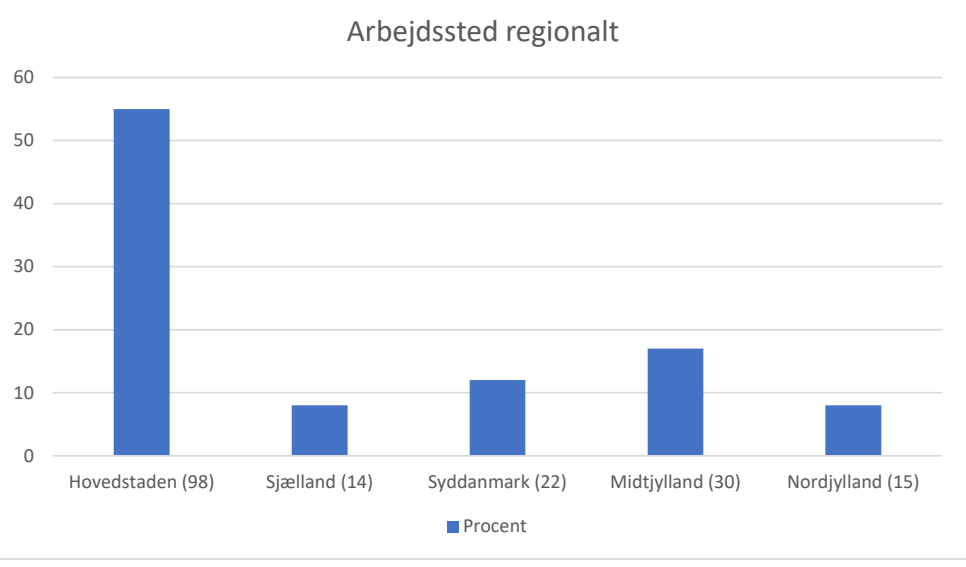
Godt en tredjedel arbejder på små eller mindre arbejdspladser, mens to tredjedele arbejder på store arbejdspladser. Det kan betyde en sammenhængende personalepolitik, der kan forbedre medarbejdernes adgang til efteruddannelse og karriereudvikling:

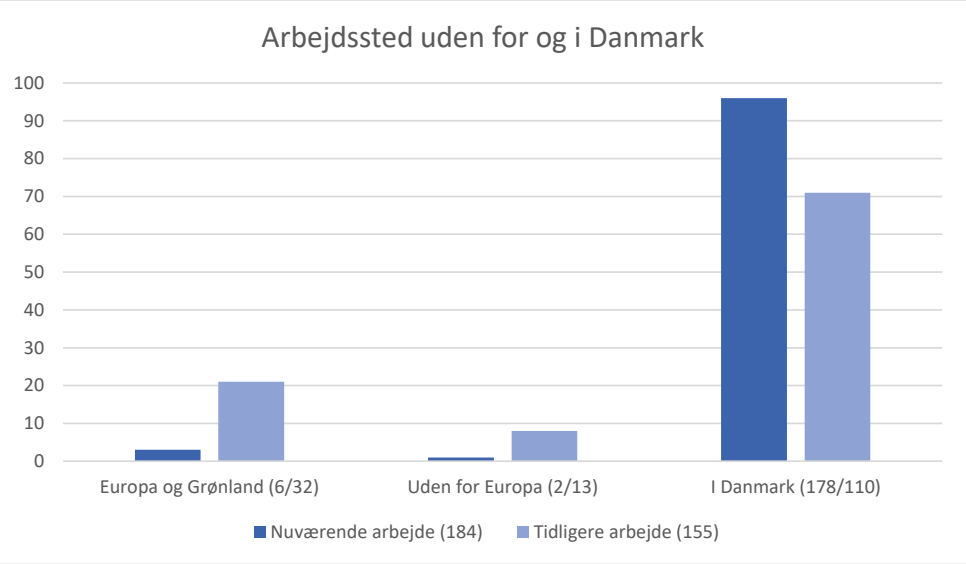
De fleste af respondenterne arbejder i Danmark nu, mens flere af respondenterne tidligere har arbejdet uden for Danmark. Der er 186, der har besvaret spørgsmålet om nuværende arbejdsland, mens der er 155, der har besvaret spørgsmål om tidligere arbejdsland:

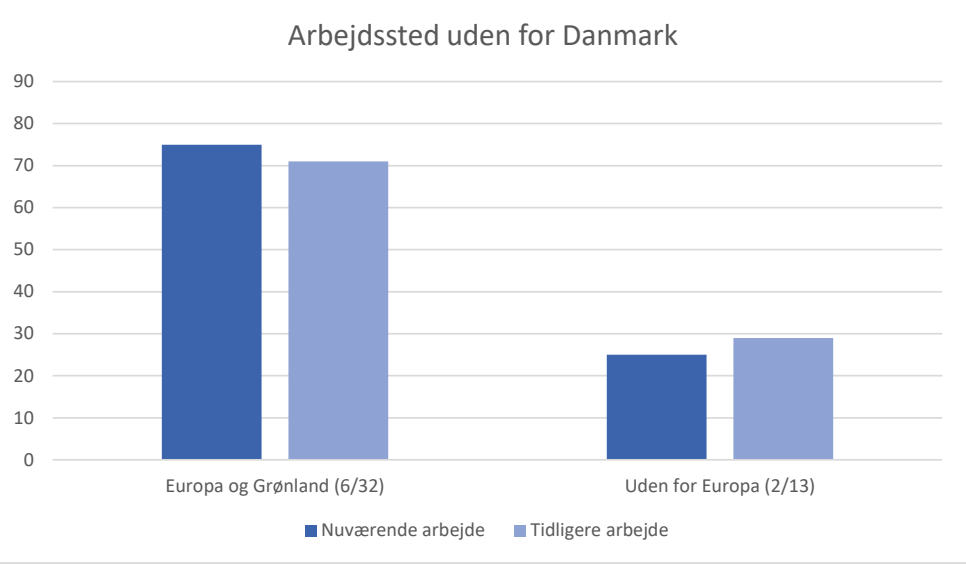
Den regionale fordeling af arbejdspladserne viser, at markant flest, og mere end halvdelen, arbejder i region Hovedstaden. Af de fire øvrige regioner arbejder mange i region Midtjylland fulgt af region Sydjylland:

Antallet af besvarelser, der angiver at arbejde uden for Danmark nu, er så lille (8), at det er betydningsløst, mens antallet, der tidligere har arbejdet uden for Danmark, er væsentligt større, nemlig 45, og i tabellen neden for vises dette sammen med dem, der arbejder eller arbejdede i Danmark:

Ser man, trods de små tal, alligevel på fordelingen af arbejdspladser blandt dem, der arbejder eller har arbejdet uden for Danmark i og uden for Europa, ligger overvægten på Europa:

Sammenfattende siger baggrundsoplysningerne, at respondenternes uddannelsesområde falder inden for tre hovedgrupperinger: "humaniora ikke sprog", "andre områder" og "humaniora sprog". Disse tre grupper er tæt på hinanden i størrelse med lige over eller under en tredjedel af besvarelserne i hver gruppe.

Næsten lige mange har angivet at arbejde som specialister eller som generalister. Der er en stor overvægt af kvinder blandt respondenterne. Over 70% har lang anciennitet, og 90% har haft flere arbejdsgivere, og knap 90% er ansatte. To tredjedele er offentligt ansatte, mens en tredjedel er privatansatte. Knap to tredjedele arbejder på arbejdspladser med mere en 100 medarbejdere.

Den mulighed som spørgeskemaet har for at angive, hvilken sektor respondenten arbejder indenfor, er den Danmarks Statistik bruger, men den passer meget dårligt til denne gruppe, så et meget stort antal af respondenterne har valgt at benytte muligheden for selv at beskrive deres "sektor". Disse angivelser er så efterfølgende i forbindelse med databehandlingen blevet grupperet, og heraf fremgår det, at den største gruppe arbejder inde for uddannelse og forskning (30%), efterfulgt af service, handel og rådgivning (21%), administration (16%) og kulturområdet (15%).

Respondenterne har herefter mulighed for at angive et eller flere arbejdsområder, og i gennemsnit har de angivet to. Det viser igen, at "forskning og undervisning" scorer højest og har fået markeringer fra over halvdelen, mens mellem 30% og 40% har markeret for "administration og HR", "kommunikation og formidling" og "konsulent/rådgivning/IT". Samlet set arbejder flertallet af respondenterne med forskning, undervisning, administration, formidling og rådgivning inden for sektorer, hvor disse arbejdsopgaver er dominerende. I den anden ende af skalaen finder man sektorkonglomeratet "industri/byggeri/transport/landbrug og fiskeri", hvor kun 13% arbejder, og tilsvarende har kun 14% angivet, at deres arbejdsområde er inden for "produktion/marketing/salg". Langt de fleste arbejder i Danmark (96%) og af dem arbejder de fleste i Hovedstadsområdet (55%) fulgt af Midtjylland (17%).

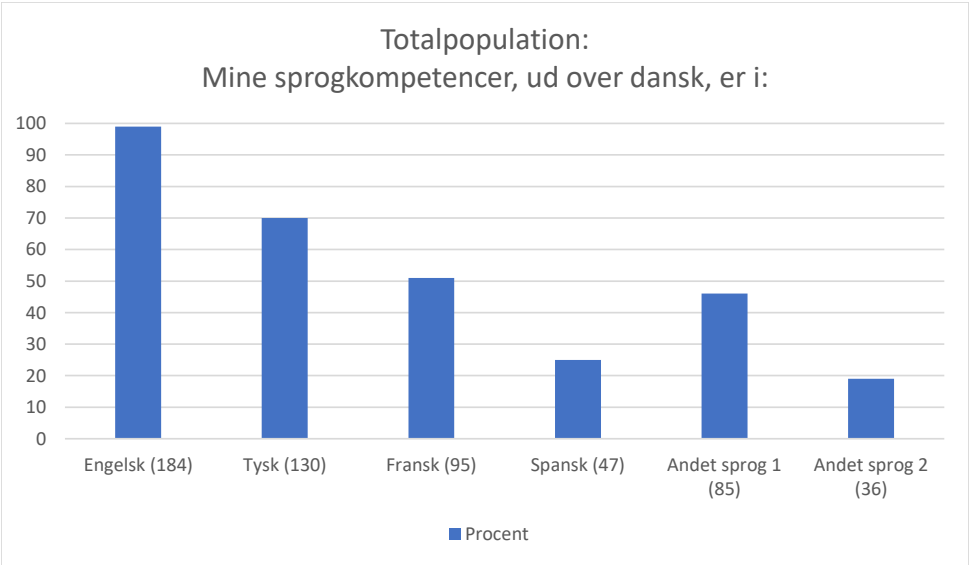
Baggrundoplysningerne viser desuden, at 71 % af respondenterne er akademikere med en ikke-sproglig videregående uddannelse, mens 29% har en sproguddannelse.

b. Sprogkompetencer og brug af sprog

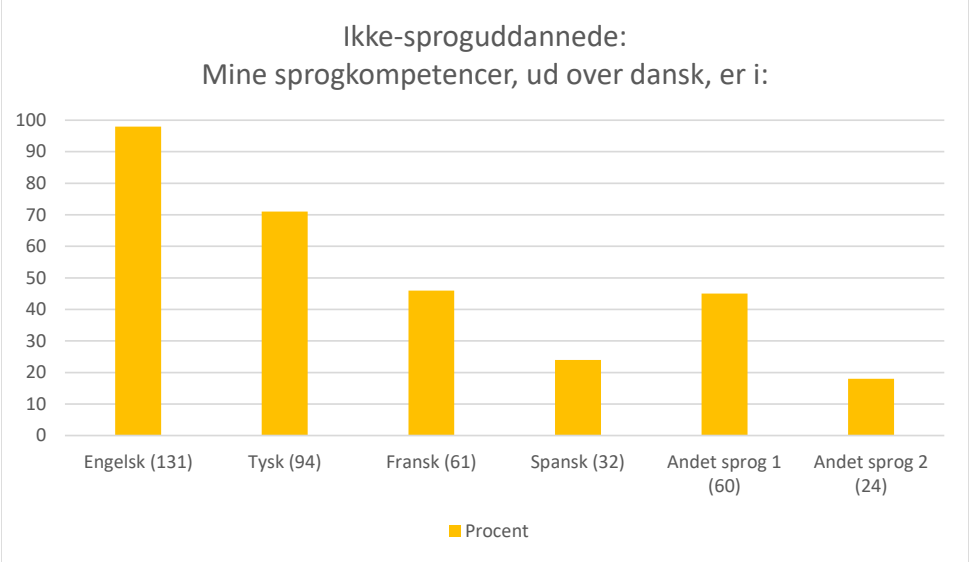
Efter at have indsamlet relevante baggrundsoplysninger om respondenterne, drejer de følgende spørgsmål sig om sprog og brug af sprog. Her er der tale om en række egenvurderinger, som i sagens natur er subjektive og ikke valideret i forhold til faglige standarder for sprogkompetencer.

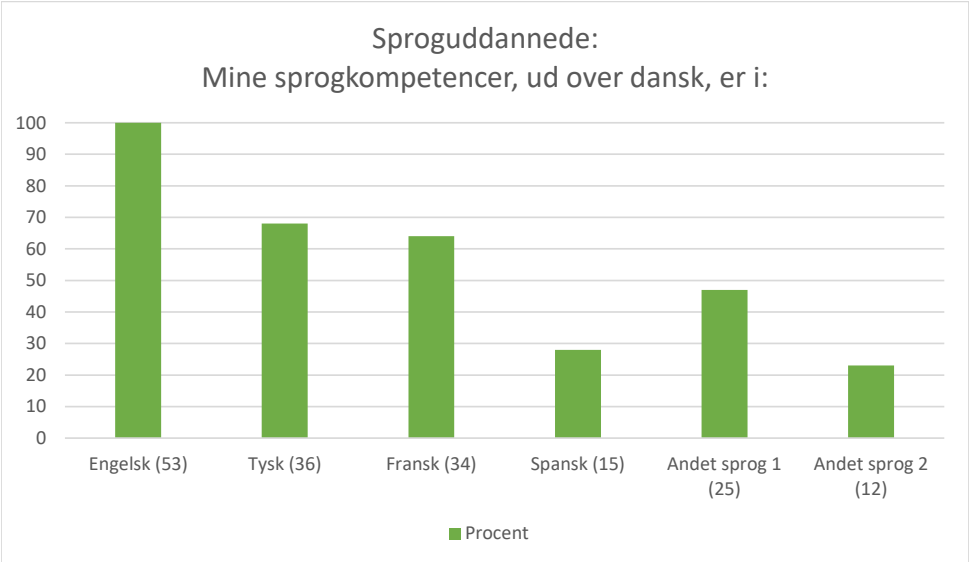
Her er valgt at opdele besvarelserne om sprogkompetencer og brug af sprog i fire dimensioner: ”forstå”, ”tale”, ”læse” og ”skrive” for herved at kunne nuancere vurderingerne. Det er vigtigt at være opmærksom på, at populationerne har forskellig størrelse for de forskellige sprog, så antallet af respondenter er angivet i absolutte tal. Alle har også mulighed for at angive et ”andet sprog 1” og et ”andet sprog 2”. Under ”andet sprog 1” nævner 20 respondenter italiensk og 25 respondenter et skandinavisk sprog (mest svensk). Disse to sprog tegner sig således for godt halvdelen af angivelserne, de øvrige fordeler sig på mange forskellige sprog. Skandinaviske sprog (mest svensk) dominerer ”andet sprog 2” med 16 markeringer. Her har italiensk fået 5 markeringer. I forhold til sprogkompetencer er det naturligvis relevant at kunne opdele totalpopulationen i ikke-sproguddannede og sproguddannede.

For totalpopulationen angiver næsten alle respondenterne, at de kan engelsk, og tysk kommer ind på en klar andenplads med 130 positive svar fulgt af fransk med 95 markeringer. Spansk får 47 markeringer som svarer til 25% af respondenterne. De øvrige markeringer og specificeringer under ”andet sprog” har et lavere antal svar, men skandinaviske sprog angives af tilsammen 40 respondenter svarende til 21% og italiensk af 25 respondenter svarende til 13%. I dette spørgsmål er der mulighed for at give flere svar, hvad respondenterne har benyttet. De 187 respondenter har givet 577 markeringer, hvilket fortæller, at de allerfleste kan engelsk og de fleste mindst et sprog mere. I gennemsnit kan respondenterne tre sprog:

Når disse data opdeles på de to grupper ”ikke-sproguddannede” og ”sproguddannede” fremgår det, at en større relativ andel af de ikke-sproguddannede kan tysk end de sproguddannede, mens det er omvendt for fransk:

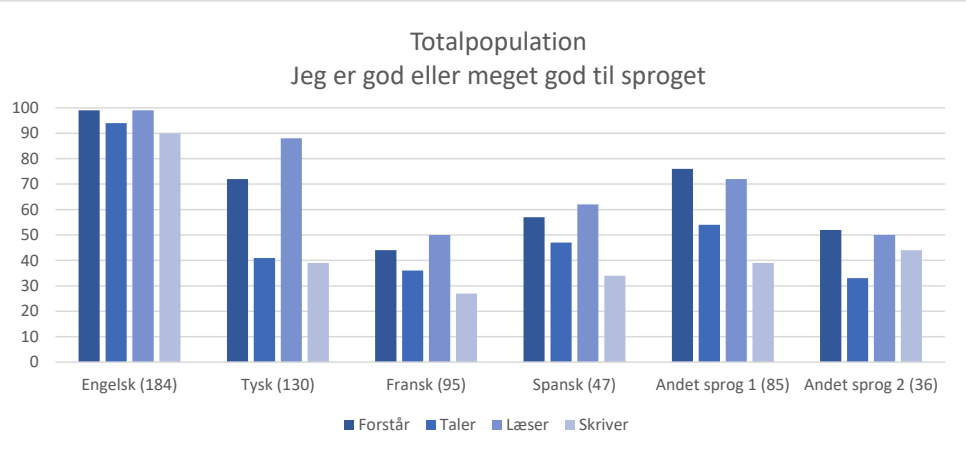

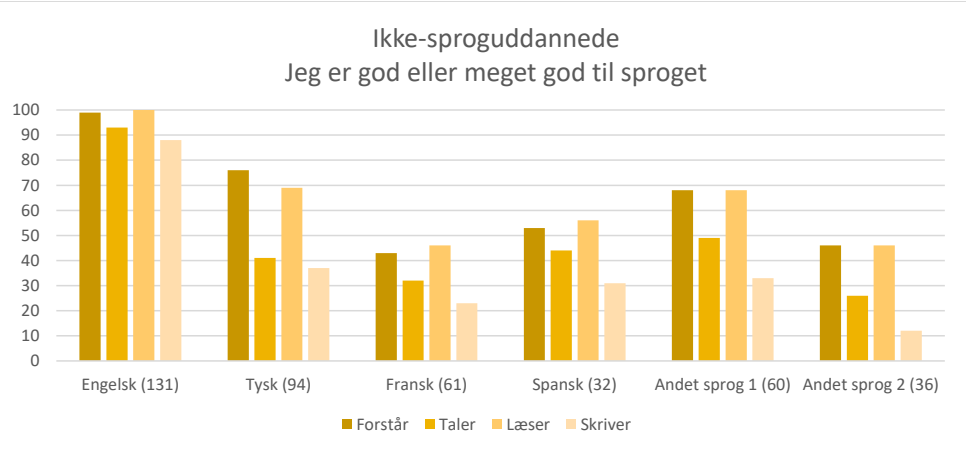
Efter den overordnede angivelse af sprogkompetencer har respondenterne mulighed at informere detaljeret om, hvor gode de vurderer, at disse kompetencer er, og på hvilke områder de ligger. Her er igen tale om egenvurderinger. Respondenterne har haft en firetrins-skala med kategorierne: ”knap så godt”, ”rimeligt”, ”godt” og ”meget godt” til deres rådighed.

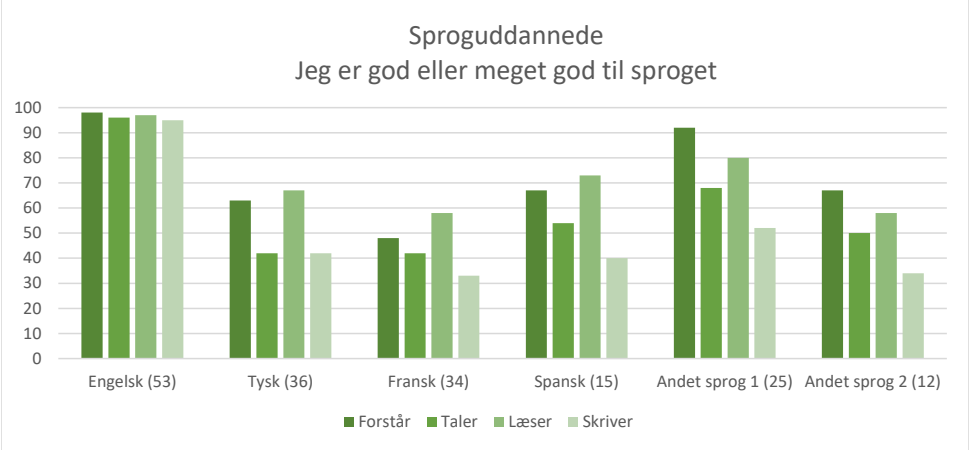
I det følgende er det summen af det to øverste kategorier, ”godt” og ”meget godt”, der er vist. Herved bliver resultaterne mere tydelige. Engelsk ligger som forventeligt i front på både at

forstå, tale, læse og skrive, mens det for de øvrige sprog er kategorierne ”forstå” og ”læse”, der ligger højest. For både ”tale” og ”skrive” ses et rum for kompetenceudvikling:

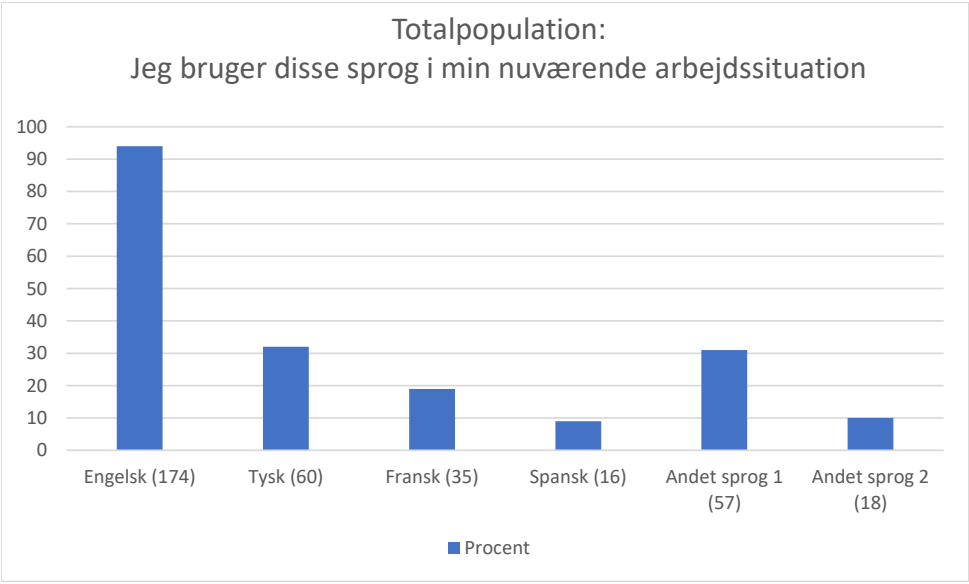
Når der fortages en opdeling i ”ikke-sproguddannede” og ”sproguddannede” er mønsteret i egenvurderingerne af sprogkompetencer nærmest det samme:

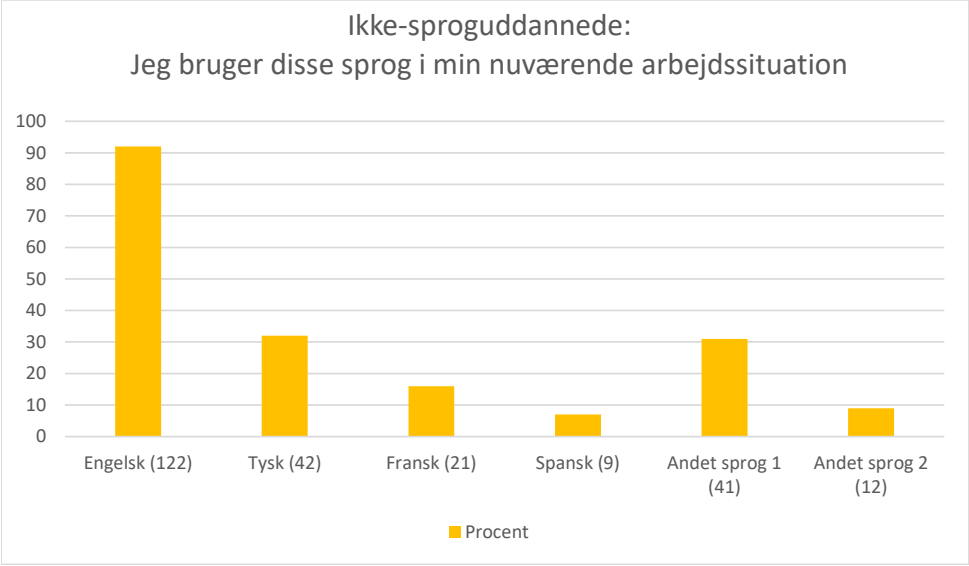
Herefter drejer det sig om brug af sprog i arbejdet. Her har respondenterne igen mulighe-der for at angive flere sprog, og de 187 respondenter har i alt givet 360 markeringer. Det betyder, at de fleste har angivet, de bruger mere end et fremmedsprog i deres arbejde.

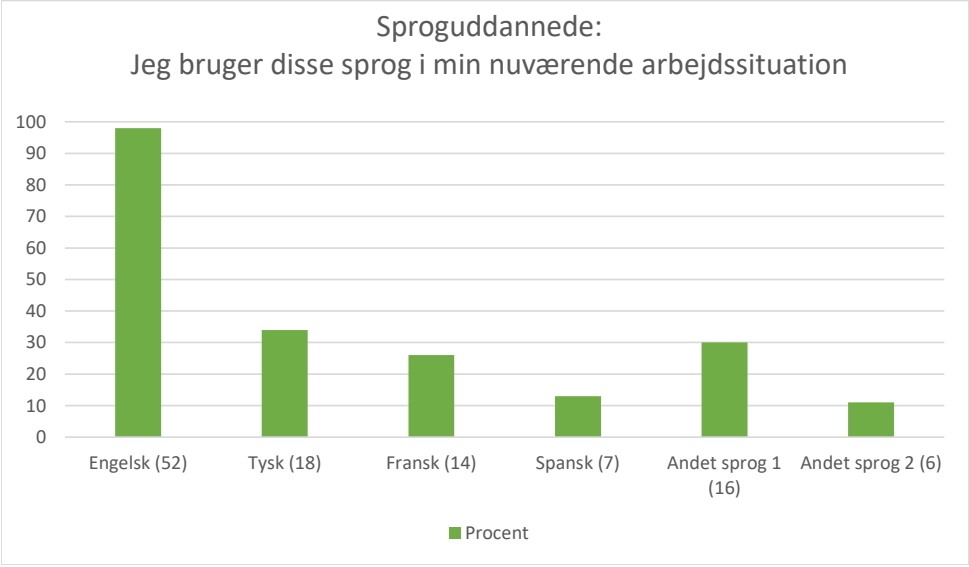
Hvad angår "andet sprog 1 og 2", som tilsammen 75 angiver, at de bruger i arbejdet, drejer det sig for over en tredjedel om skandinaviske sprog og mest svensk. Andenpladsen tilfalder italiensk med 11 markeringer. Det betyder, at skandinaviske sprog betyder mere arbejdsmæssigt end spansk:

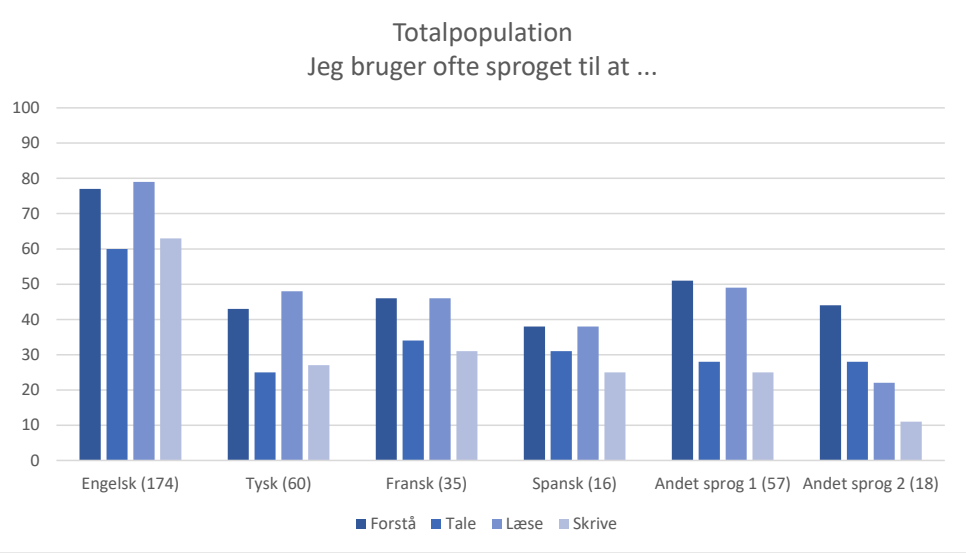
Når man opdeler disse data på de to grupper "ikke sproguddannede" og "sproguddannede" fremgår det, at fordelingen mellem hvilke sprog, der bruges i arbejdet, er den samme,

men at fransk og spansk bruges procentvis mindre af de ikke-sproguddannede, og afspejler formodentlig den større brug af fransk og spansk i undervisning end i øvrige arbejdssituationer:

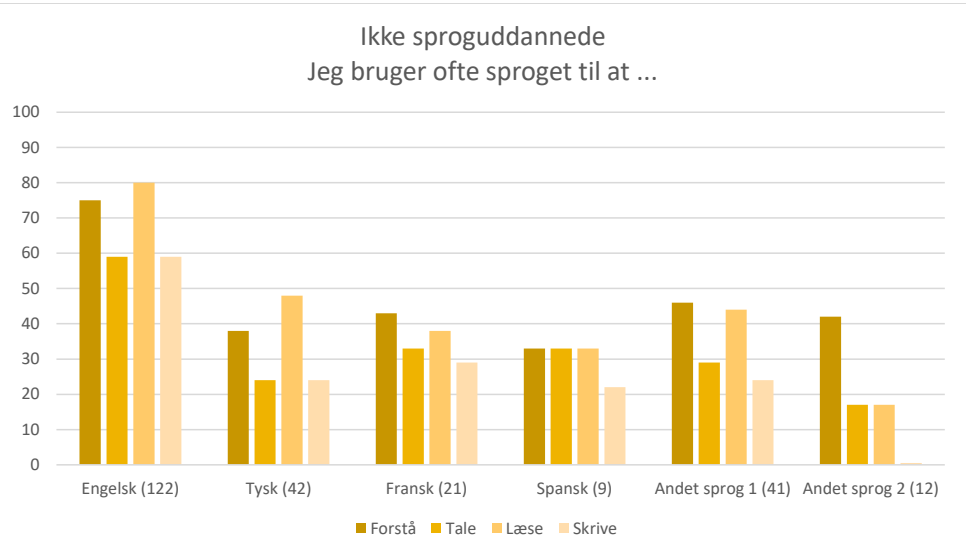

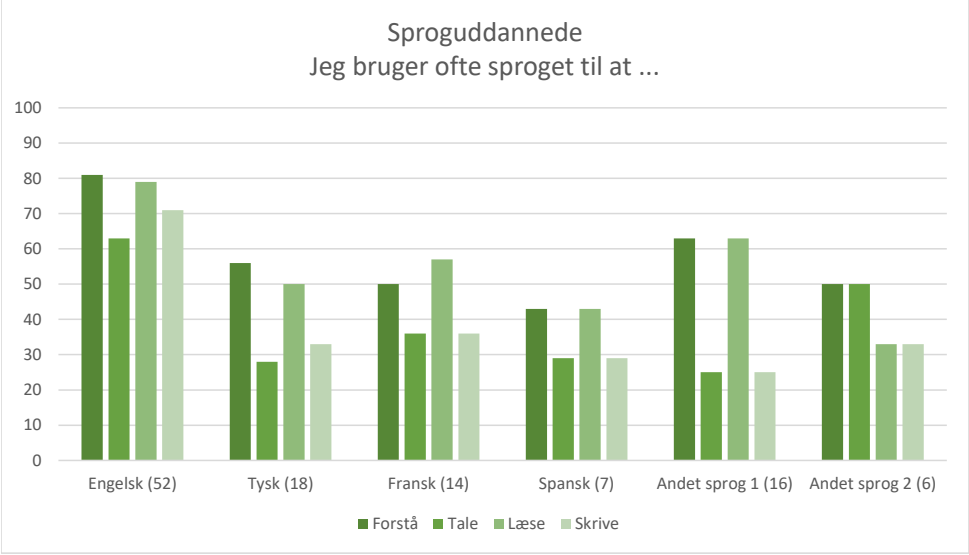

For at komme tættere på brugen af sprog i arbejdet angiver respondenterne deres brug af sprog i arbejdet opdelt i ”forstå”, ”tale”, ”læse” og ”skrive”. Det sker på en tretrins-skala med inddelingen: ”sjældent”, ”en gang imellem” og ”ofte”, og her vises kun resultaterne for ”ofte”. Det ses, at engelsk, som forventeligt, har de højeste procentsatser, men de øvrige sprog kommer markant ind med kategorierne ”forstå” og ”læse”:

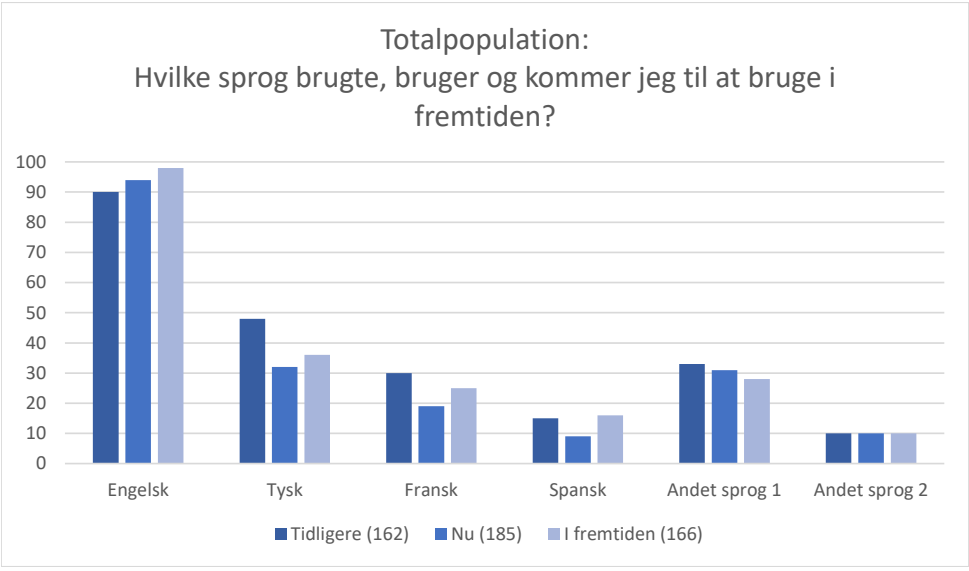
Når totalpopulationen opdeles i "ikke sproguddannede" og "sproguddannede" kan man se at de sproguddannede generelt, for andre sprog end engelsk, markerer højere værdier for alle dimensioner, og det er forventeligt:

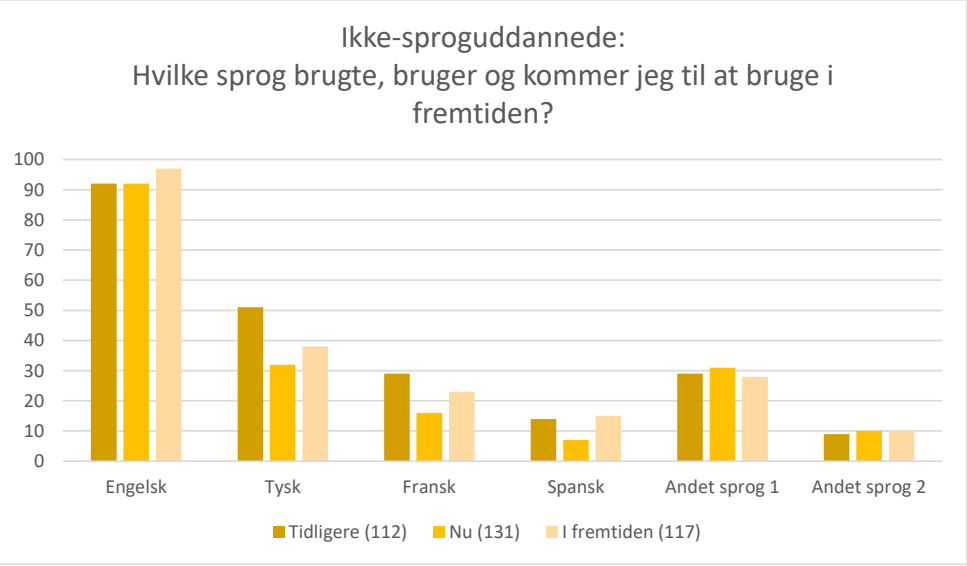

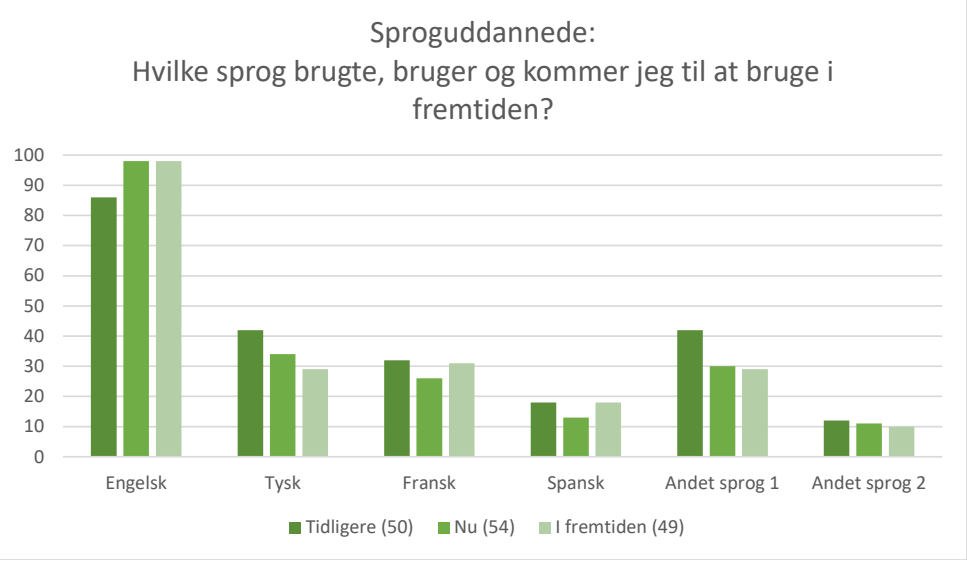
Resultaterne fra nutiden kan perspektiveres med brugen i tidligere arbejdssituationer og forventninger til kommende. Antallet af respondenter, der har valgt at svare på brug af sprog i fortid, nutid og fremtid er ikke det samme, så det konkrete antal respondenter fremgår i parentes, og det er dette tal, der er brugt i procentberegningerne. Her ses, at for både engelsk, tysk, fransk og spansk forventes en mindre stigning i brug i fremtidige arbejdssituationer:

.

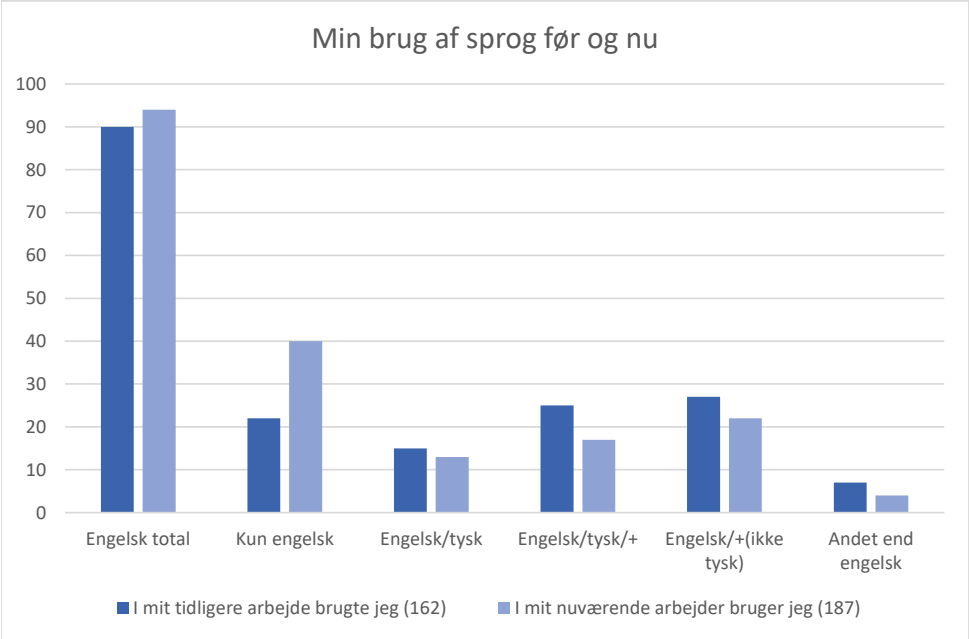
Opdeles disse data på de to grupper "ikke sproguddannede" og "sproguddannede" fremgår det, at de ikke sproguddannede forventer at skulle bruge både tysk, fransk og spansk mere i fremtiden, mens de sproguddannede kun forventer, at dette gælder fransk og spansk:

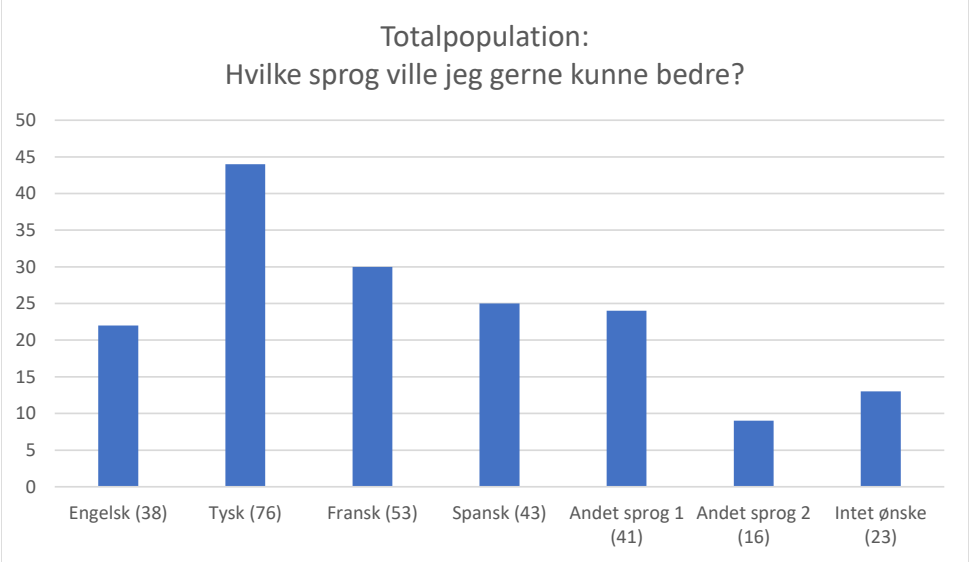
Dette kan yderligere nuanceres ved at se på enkeltsprog og kombinationer af sprog. Her er kun medtaget de mest markante resultater for totalpopulationen. Det ses, at de fleste anvender engelsk i deres arbejde, samt at andelen, der kun anvender engelsk er steget fra, at godt 20 % tidligere kun brugte engelsk til, at denne procent nu er på 40. Desuden er det

værd at lægge mærke til, at mange også bruger mindst et sprog mere end engelsk i arbejdet, og at det er tysk, der anvendes af flest:

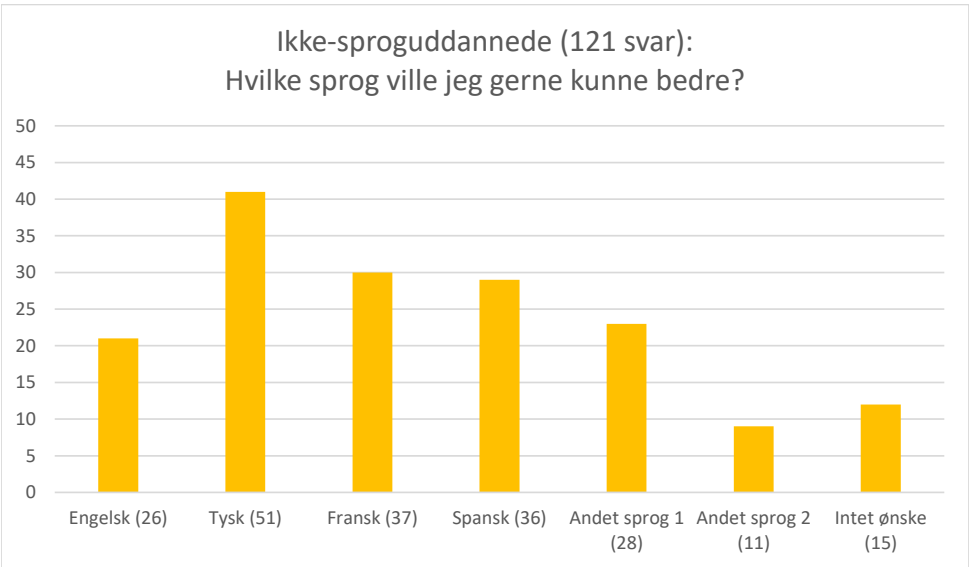

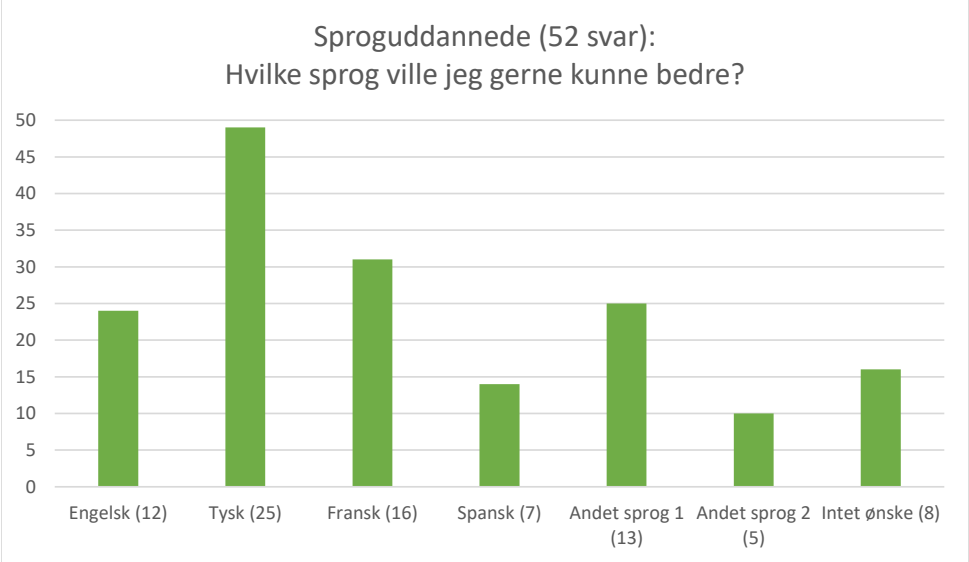
I forhold til kompetenceudvikling har respondenterne angivet hvilke sprog, de ønsker flere kompetencer i. Det har 173 valgt at gøre, og de har haft mulighed for at angive flere sprog. Af disse har 23 har angivet, at de ikke ønsker at forbedre deres sprogkompetencer.

De, der ønsker flere sprogkompetencer (150), har givet 267 markeringer. Det fremgår, at der er flest, der ønsker bedre kompetencer i tysk med fransk på en andenplads. Omkring 25% af respondenterne ønsker bedre kompetencer i spansk og engelsk, mens markeringerne for "andet sprog 1 og 2" dækker over mange forskellige sprog:

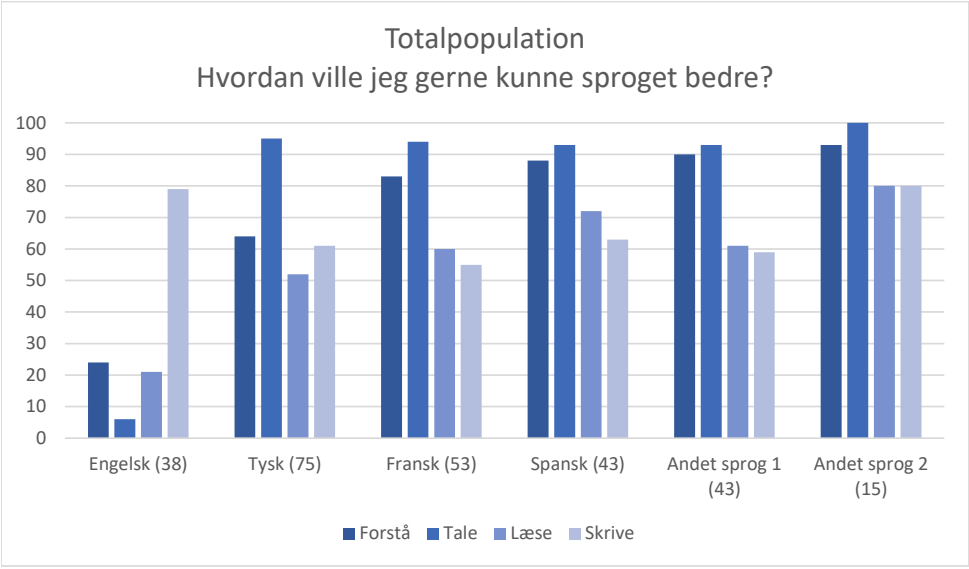

Når disse data opdeles på de to grupper "ikke-sproguddannede" og "sproguddannede" ligner mønsteret for, hvilke sprog respondenterne gerne ville kunne bedre, hinanden, med spansk som undtagelse. Her ønsker en markant større andel af de ikke-sproguddannede bedre kompetencer:

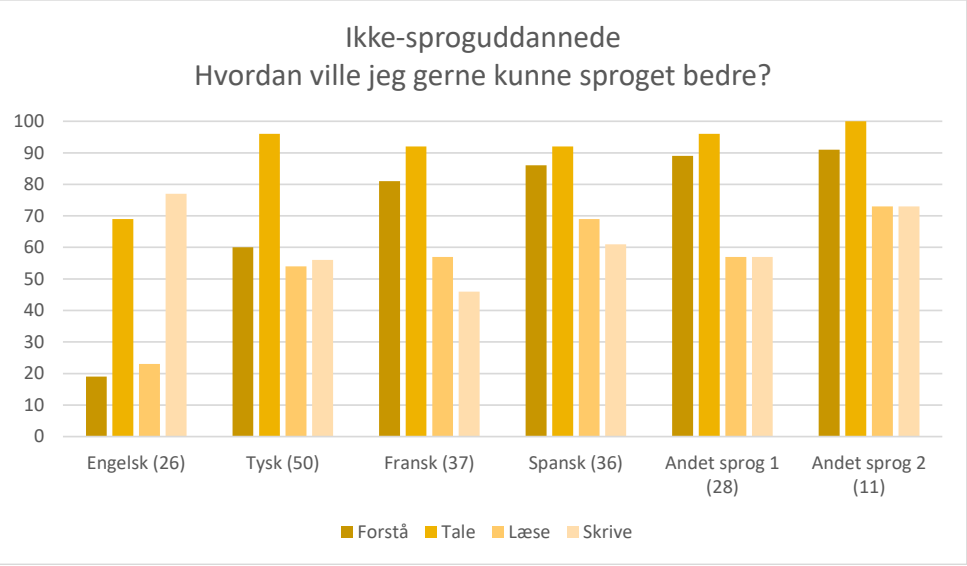

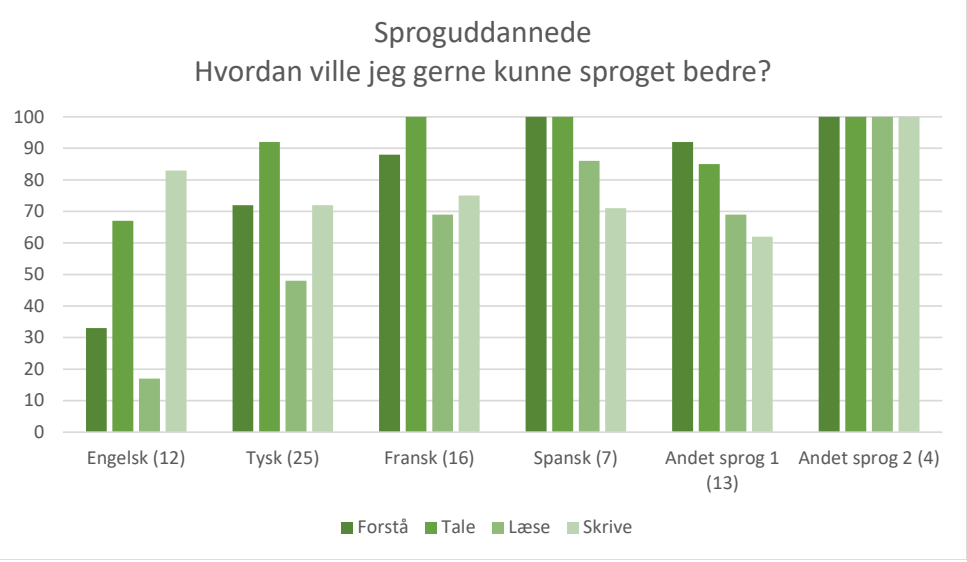

Respondenterne har mulighed for at detaljere, på hvilke områder inden for sprogfærdigheder, at de ønsker kompetenceudviklingen opdelt på at "forstå", "tale", "læse" eller "skrive". Det ses, at det for alle sprog, bortset fra engelsk, gælder, at kompetencerne til at forstå og tale sproget ønskes forbedret. Der er også et ønske om at skrive sproget bedre, og dette gælder særligt for engelsk. For alle andre sprog end engelsk er der også et ønske om at forstå bedre. Markeringerne under den lille gruppe "andet sprog 2", dækker over flere forskellige sprog:

Når man ser på de to grupperinger, fremgår det, at ønsket om at skrive bedre er størst hos de sproguddannede. For begge grupper er fordelingen for engelsk stort set den samme, mens for tysk og fransk ønsker flest inden for begge grupperinger at kunne tale bedre:

Respondenterne har mulighed for at skrive uddybende kommentarer, nogle af disse er:

- At kunne arbejde uden tolk i et arbejde med mennesker er ikke bare praktisk, men giver en helt anden kvalitet i opgaveløsningen
- Udvikling sker internationalt og hurtigt, man kan ofte ikke vente på en oversættelse til engelsk

- Bruger engelsk som arbejdssprog og ofte tysk i kontakten med kunder
- Forretningssproget er engelsk, og de fleste opgaver kan løses med engelsk, men i samarbejdet med fransktalende lande er det godt at bruge fransk for at undgå misforståelser
- Tysk er et krav ved besøg hos tyske leverandører og ved salg til de tysktalende lande
- I mit samarbejde med internationale kolleger har jeg brug for mere end engelsk
- Jeg har svært ved at forestille mig et arbejde, hvor jeg ikke anvender engelsk dagligt og forskellige andre sprog fra tid til anden

Sammenfattende er tilbagemeldingerne på sprogkompetencer og brug af sprog, at næsten alle respondenterne vurderer, at de kan engelsk, og rigtig mange angiver også tysk, fransk og skandinaviske sprog. Andelen af de ikke-sproguddannede med markeringer for tysk er relativt større end hos de sproguddannede. Når respondenterne skal vurdere i hvilke dimensioner, de er "gode" eller "meget gode" til et af sprogene, udskiller engelsk sig fra de andre sprog. Engelsk ligger højest på alle dimensionerer. For de øvrige sprog er det dimensionerne "forstå" og "læse", der ligger højest, idet tysk og skandinaviske sprog ligger i spidsen.

Når det kommer til brugen af sprog i arbejdet, er det klart engelsk, der bruges mest, mens tysk kommer ind på en andenplads efterfulgt af fransk og skandinaviske sprog (mest svensk). Fransk bruges lidt hyppigere af gruppen af sproguddannede. Hvad angår, hvordan respondenterne bruger sproget, så bruges alle sprog mest til både at "forstå" og "tale".

I den tidsfølge, der kaldes "før, nu og i fremtiden" er det brugen af engelsk i fremtiden, der markerer sig med en stigende forventning fra de fleste respondenter, mens også brugen af tysk, fransk og spansk forventes at øges, blot absolut markant mindre en engelsk. Når disse svar opdeles på grupperne "ikke sproguddannede" og "sproguddannede", har de ikke-sproguddannede en forventning om at bruge engelsk, tysk, fransk og spansk mere, mens de sproguddannede kun har en stigende forventning til fransk og spansk.

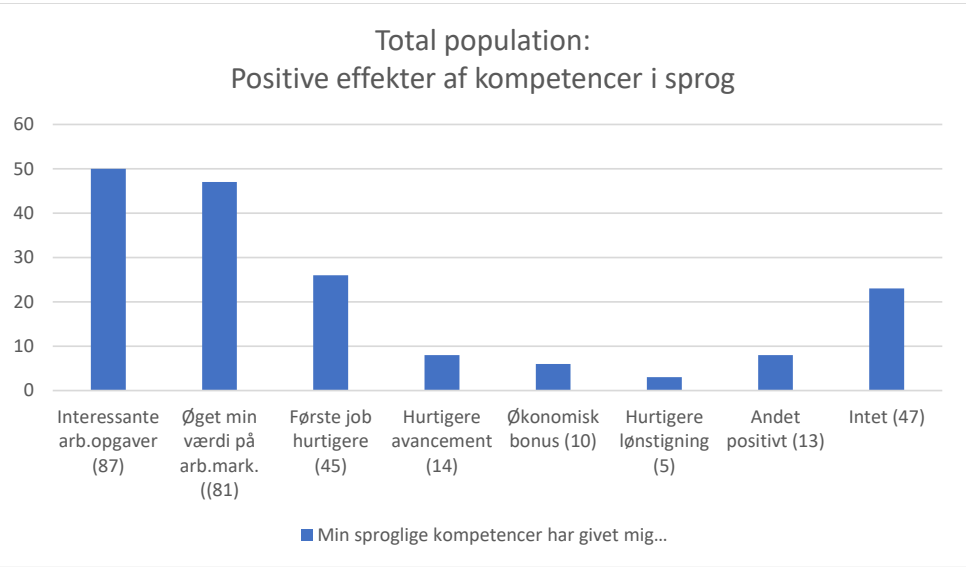
Det afspejles også i besvarelsen af spørgsmålet om ønske om at kunne et eller flere sprog bedre. 173 respondenter har besvaret spørgsmålet og af dem, har 150 respondenter besvaret det positivt på med flest markeringer for tysk. På trods af de mindre forventninger om fremtidig brug af andre sprog end engelsk og tysk, så udtrykker respondenterne alligevel et ønske om flere kompetencer i fransk, spansk og/eller et andet sprog. En gruppe ønsker også at øge deres kompetencer i engelsk. Når dette opdeles på "ikke sproguddannede" og "sproguddannede", så er ønsket om at kunne fransk og spansk bedre hos de ikke sproguddannede næsten lige stort, mens spansk er lavere markeret hos de sproguddannede.

Ser man på hvilken dimension af sproget respondenterne ønsker bedre kompetencer i, så gælder det "at forstå" og "at tale" for alle sprog, undtagen for engelsk, er de største efterfulgt af "at skrive" og "at læse". At kunne skrive bedre fylder mest for engelsk. Der er mange markeringer i alle dimensioner for alle sprogene, og det må betyde, at respondenterne ønsker bedre sprogkompetencer i forskellige sprog i alle dimensioner.

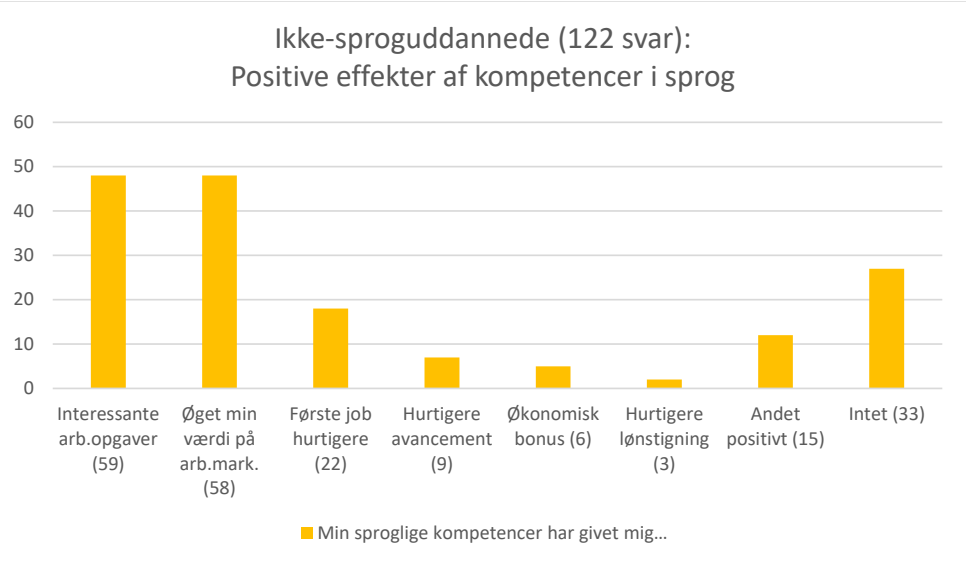
c. Positive effekter af kompetencer i sprog

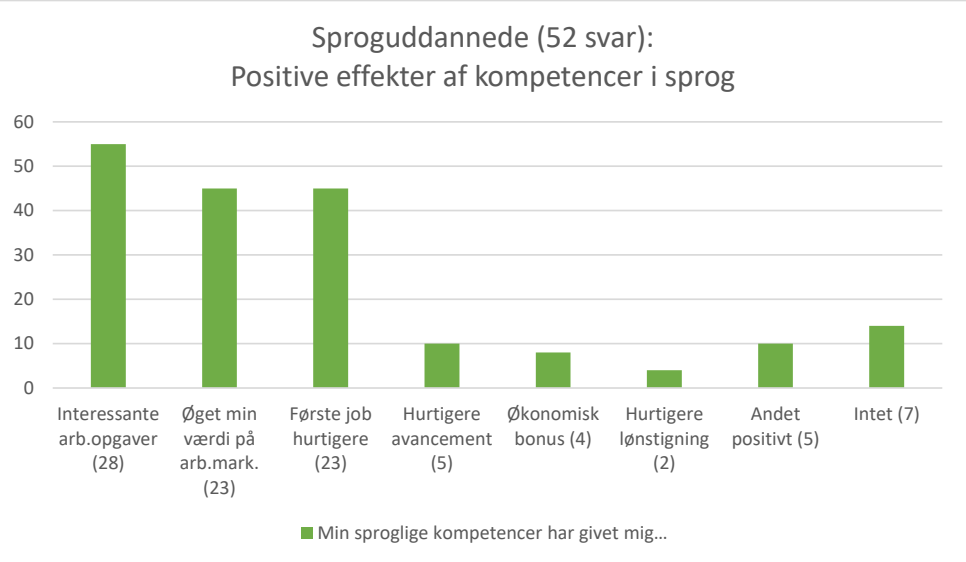
Kernen i denne undersøgelse er at afdække de positive effekter af sproglige tillægskompetencer fra et medarbejderperspektiv, og derfor er deltagerne blevet bedt om at angive, hvilke positive effekter, de selv har haft af at kunne sprog - ud over dansk og engelsk - i tillæg til andre faglige kompetencer. 174 af respondenterne har besvaret spørgsmålet, som gav mulighed for flere markeringer. Der er afgivet i alt 302 markeringer. I denne del er det naturligvis vigtigt at kunne opdele besvarelserne fra ikke-sproguddannede og sproguddannede.

Det er bemærkelsesværdigt, at halvdelen af det totale antal respondenter har svaret, at sprogkompetencer har givet dem "mere interessante arbejdsopgaver" og knap halvdelen "en øget værdi på arbejdsmarkedet", mens en fjerdedel, at det har "givet det første job hurtigere end gennemsnittet". De 60 markeringer under "andet" falder i to hovedkategorier. De fleste (47 eller godt en fjerdedel af respondenterne) har brugt markeringsmuligheden til at angive, at sprog ikke har haft nogen arbejdsmæssige positive effekter. De 13 respondenter, der har givet deres bud på positive effekter, peger på bedre kontakt, samarbejde og sociale relationer til andre samt bedre kulturforståelse. Der er således angivet både kvalitative og kvantitative af sprog at kunne sprog.

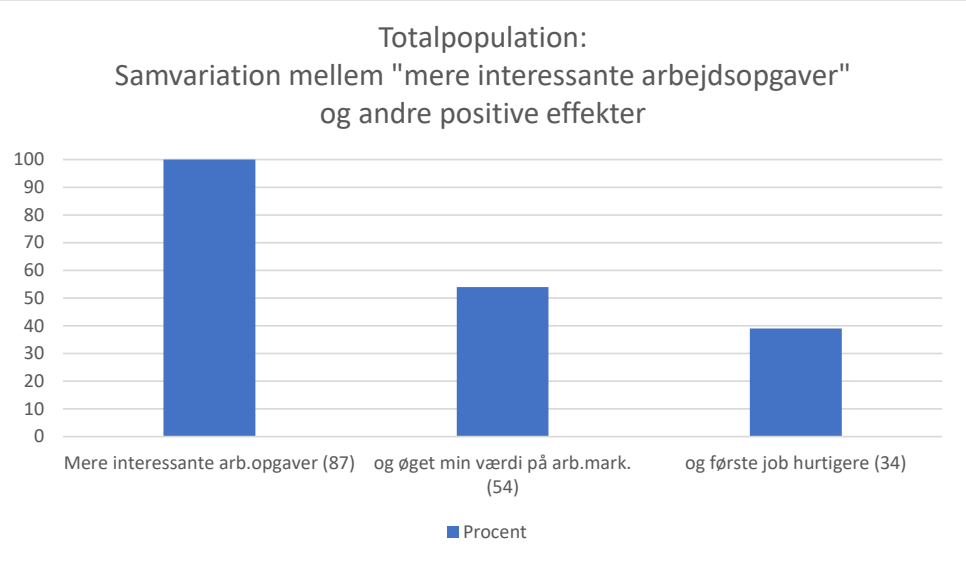

Med en opdeling af de to grupper "ikke-sproguddannede" og "sproguddannede" træder to forhold frem. Andelen af dem, der intet arbejdsmæssigt har fået ud af sprogkompetencer, er væsentlig højere i gruppen "ikke-sproguddannede" (27%) end i gruppen "sproguddannede" (14%), mens det omvendte er tilfældet, når det gælder "fået mit første job hurtigere". Her har gruppen "ikke-sproguddannede" en andel på 18%, mens "sproguddannede" har en andel på 45%. Begge resultater er forventelige, fordi de, der har ikke har taget en sproguddannelse, har deres hovedkompetencer på forskellige ikke-sproglige områder, mens de, der har taget en sproguddannelse, har deres hovedkompetencer på sprog, og derfor må forventes i større grad at have søgt en sprogligt baseret karriere:

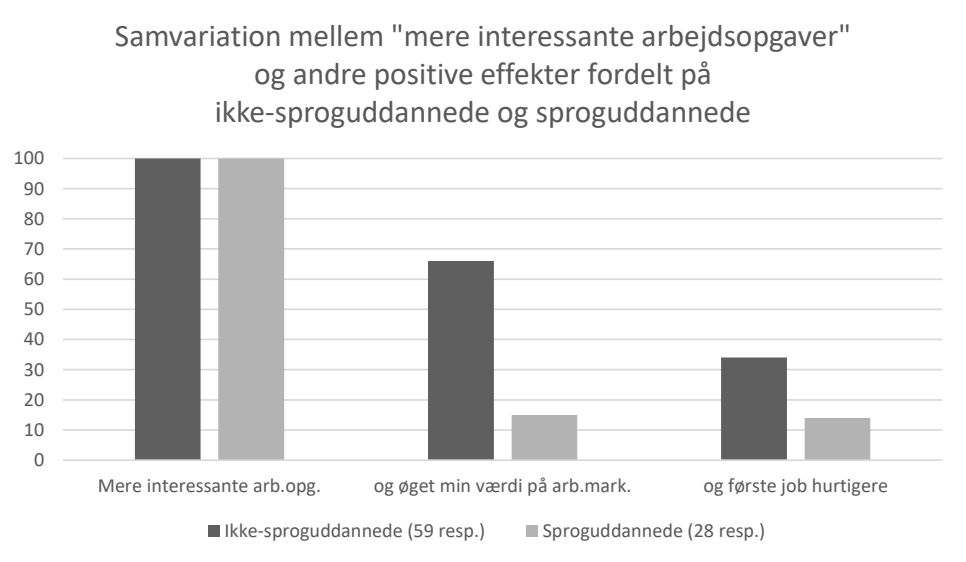

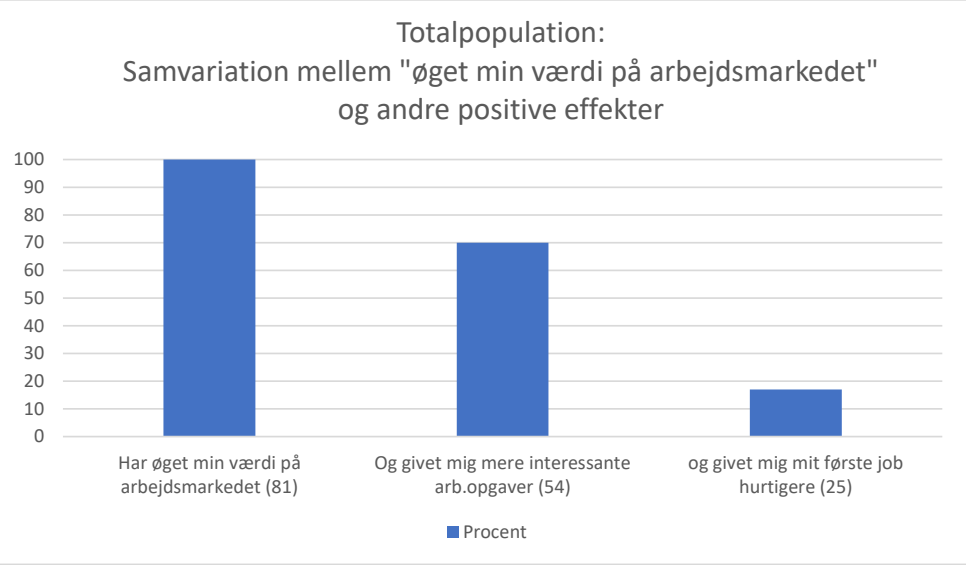
Ved at se på hvordan de tre øverste markeringer samvarierer med de øvrige svarmuligheder, bliver billedet mere detaljeret. Når man ser på tabellerne over samvariationen af de to største positive effekter taget hver for sig, fremgår det, at over halvdelen (54%) af dem, der har markeret for "mere interessante arbejdsopgaver" også har markeret for "øget værdi på arbejdsmarkedet", mens 39% har markeret for "givet mig mit første job hurtigere":

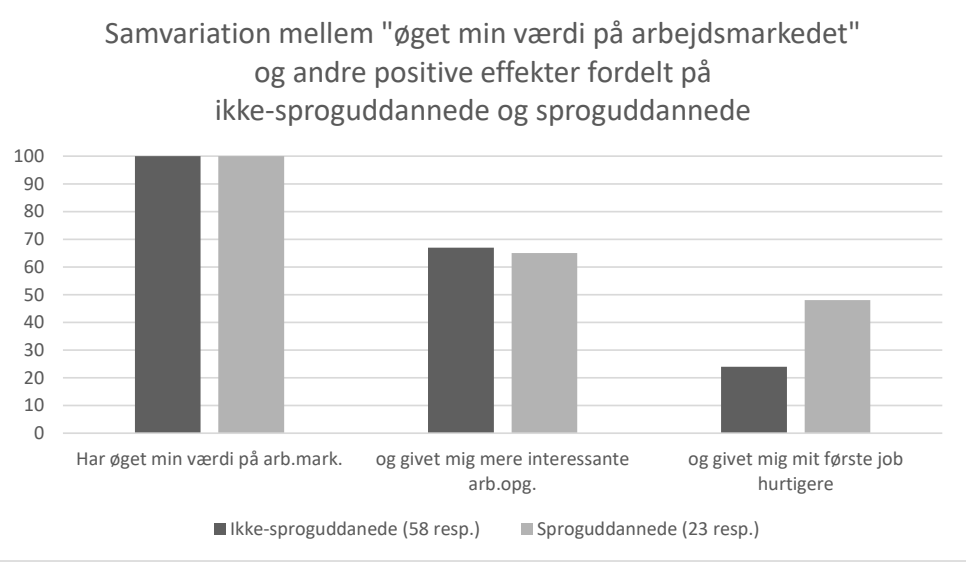
Når dette opdeles på "ikke-sproguddannede" og "sproguddannede" ændrer billedet sig, idet der blandt de ikke-sproguddannede, der har markeret for "mere interessante arbejdopgaver" også er 66%, der har markeret for "øget min værdi på arbejdsmarkedet", mens den tilsvarende andel hos de sproguddannede kun er 15%. Hvad angår "givet mig mit første job hurtigere" er andelen relativt mindre og meget større i gruppen af ikke-sproguddanede i forhold til sproguddannede:

Samvariation mellem "mere interessante arbejdsopgaver" og andre positive effekter fordelt på ikke-sproguddannede og sproguddannede
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
Mere interessante arb.opg.
og øget min værdi på arb.mark.
og første job hurtigere
Ikke-sproguddannede (59 resp.)
Sproguddannede (28 resp.)

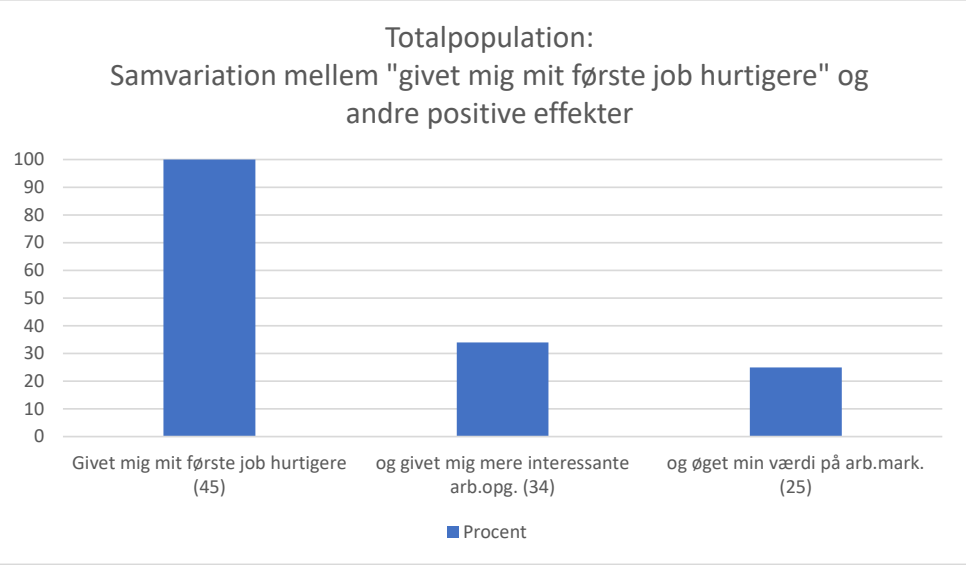
For den andel i totalpopulationen, der har svaret ”har øget min værdi på arbejdsmarkedet”, er sammenhængen til ”givet mig mere interessante arbejdsopgave” procenvis større (70%), mens sammenhængen til ”givet mig mit første job hurtigere” er under 20%:

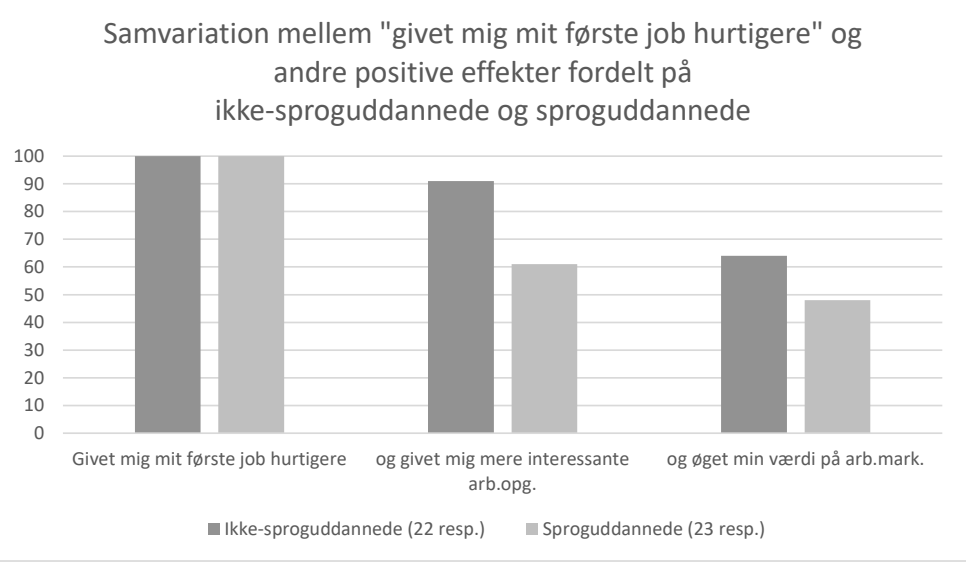
Når man sammenligner ”ikke-sproguddannede” og ”sproguddannede” i forhold til samvariationen for markeringen ”øget min værdi på arbejdsmarkedet” er andelen næsten ens, mens andelen for ”givet mig mit første job hurtigere” er den dobbelte hos de sproguddannede:

Ser man på, hvordan svarene i totalpopulationen til ”givet mig mit første job hurtigere” samvarierer, så er sammenhængen med de øvrige kategorier mindre end ved de to største kategorier, kun på en tredjedel og en fjerdedel:

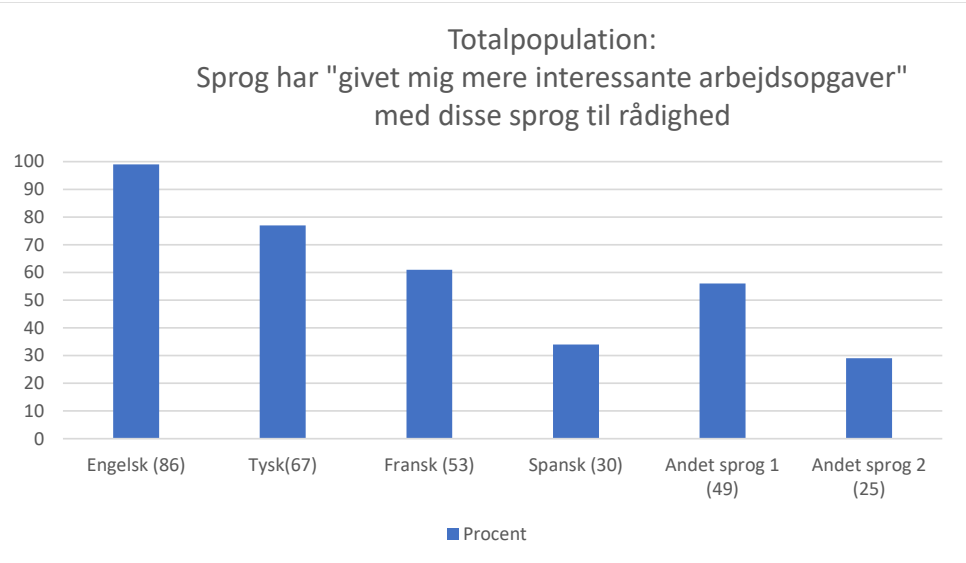

Når dette så opdeles på ”ikke-sproguddannede” og ”sproguddannede” fremgår det, at de relativt få ikke sproguddannede, der har markeret for ”givet mig mit første job hurtigere”, næsten alle (91%) også har markeret for ”givet mig mere interessante arbejdsopgaver”. I gruppen af sproguddannede er denne andel mindre (61%):

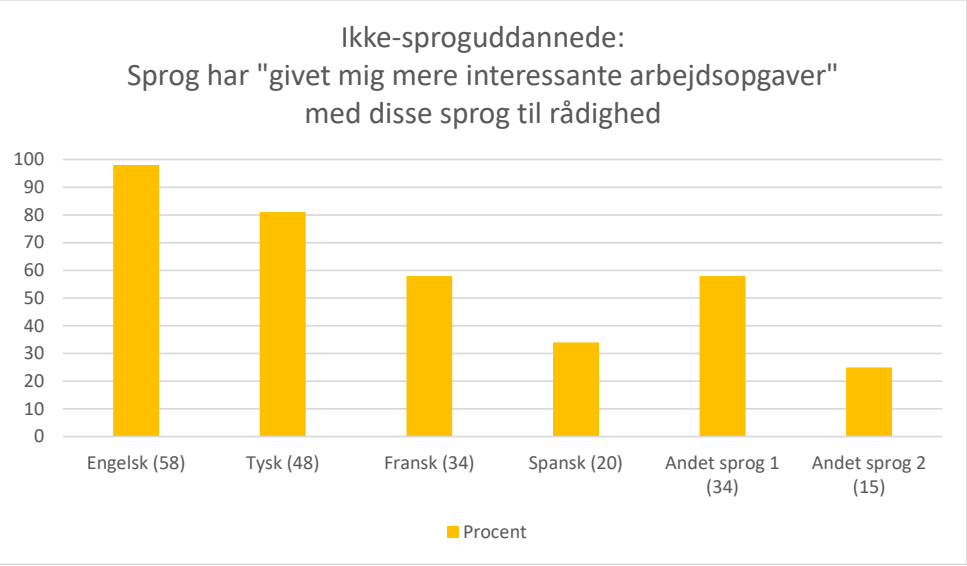

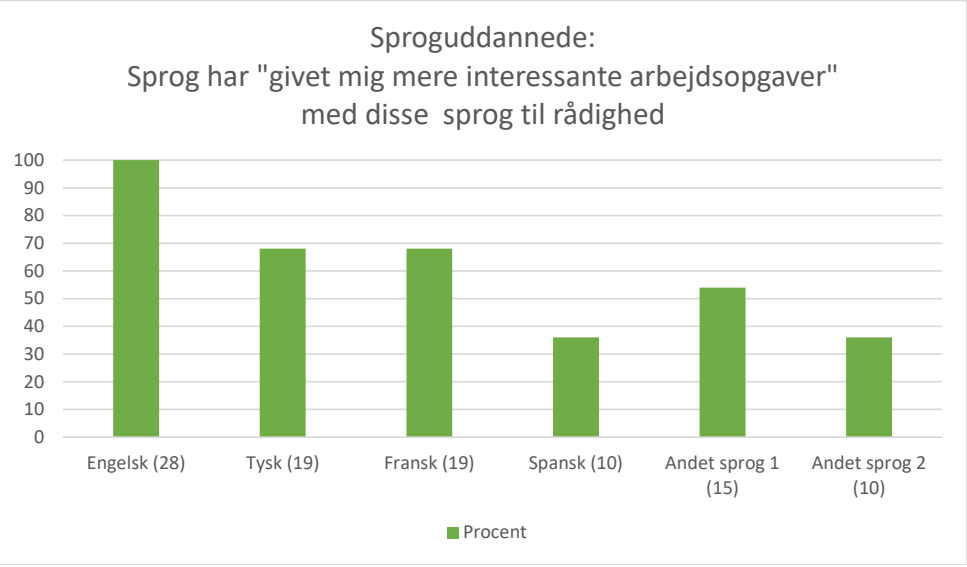
Samlet set fremgår det, at de to grupper adskiller sig ved, at de ikke-sproguddannede har flest markeringer for "mere interessante arbejdsopgaver" og "øget min værdi på arbejdsmarkedet", og at mange har markeret for begge dele, mens de sproguddannede også har en betydelig andel, der har markeret for "givet mig mit første job hurtigere", og andelen, der har markeret for både "øget min værdi på arbejdsmarkedet" og "givet mig mit første job hurtigere" har flest fællesmarkeringer.

En anden vinkel på detaljeringen af de positive effekter af sprog er at se, hvilke sprog respondenterne har til rådighed i forhold til den positive effekt. Her har deltagerne haft flere afkrydsningsmuligheder. De 87 respondenter, der har angivet, at sprog har givet dem mere interessante arbejdsopgaver, har lavet i alt 155 markeringer. Næsten alle har afkrydset engelsk, mens knap 80 % har markeret tysk og godt 60 % fransk. Under specificeringerne i "andet sprog 1 og 2" er der 23 markeringer for skandinaviske sprog (mest for svensk), og de resterende dækker over mange forskellige sprog:

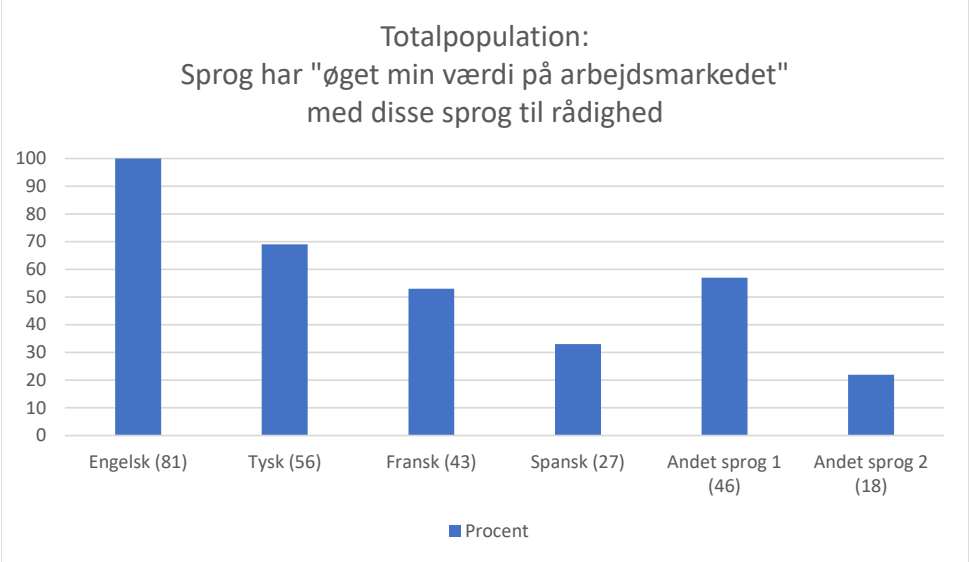

Det, de to grupperinger set separat viser, er en procenvis fordeling på sprog, der minder meget om hinanden, idet tysk dog er lidt mere til rådighed for de ikke-sproguddannede. Det gælder for fransk for de sproguddannedes vedkommende:

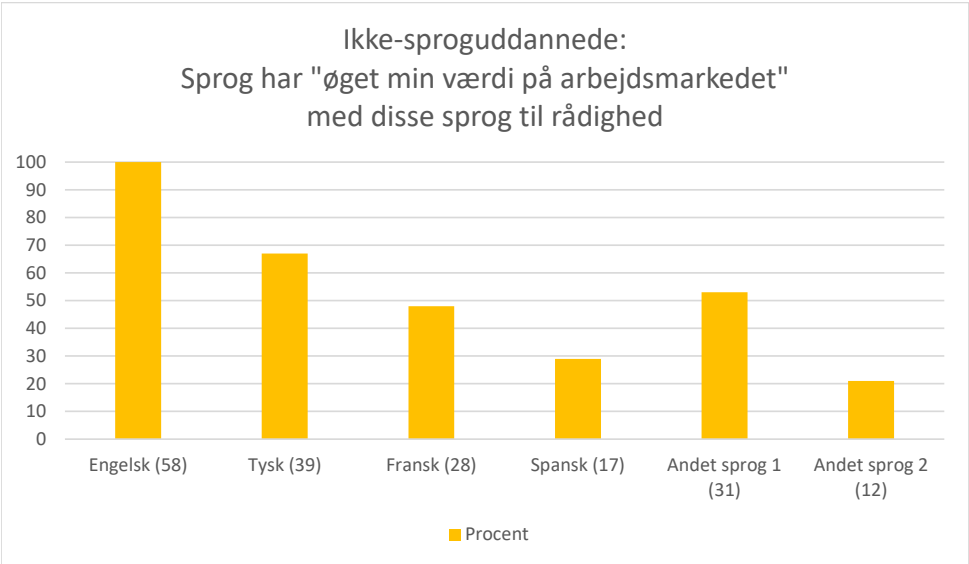

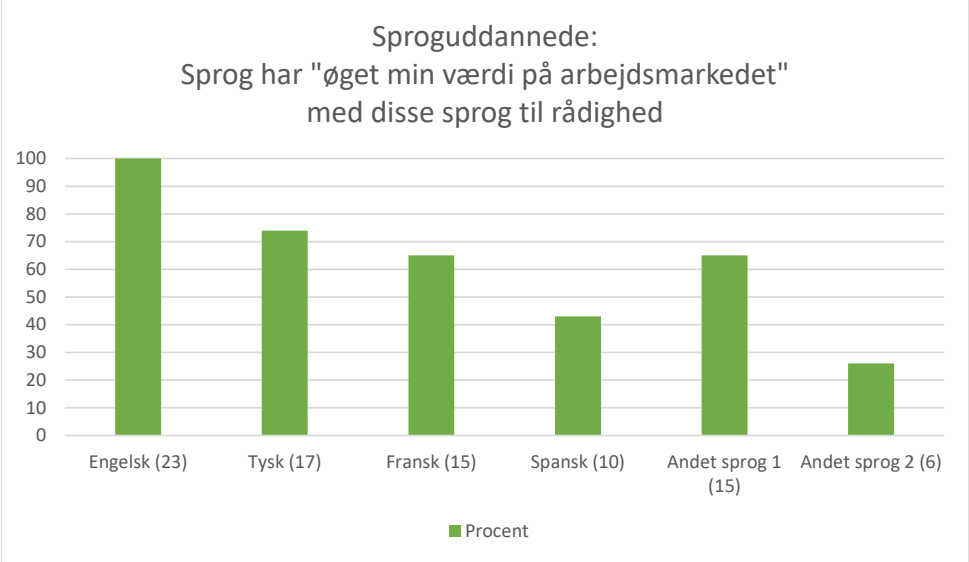

Den totalpopulation på 81, der angiver, at sprog har øget deres værdi på arbejdsmarkedet, har lavet 271 markeringer. Alle har angivet engelsk, mens henholdsvis knap 70 % har angivet tysk og godt 50 % har angivet fransk. Under "andet sprog 1 og 2" er det igen skandinaviske sprog og mest svensk, der træder frem med 25 markeringer eller på et niveau svarende til spansk:

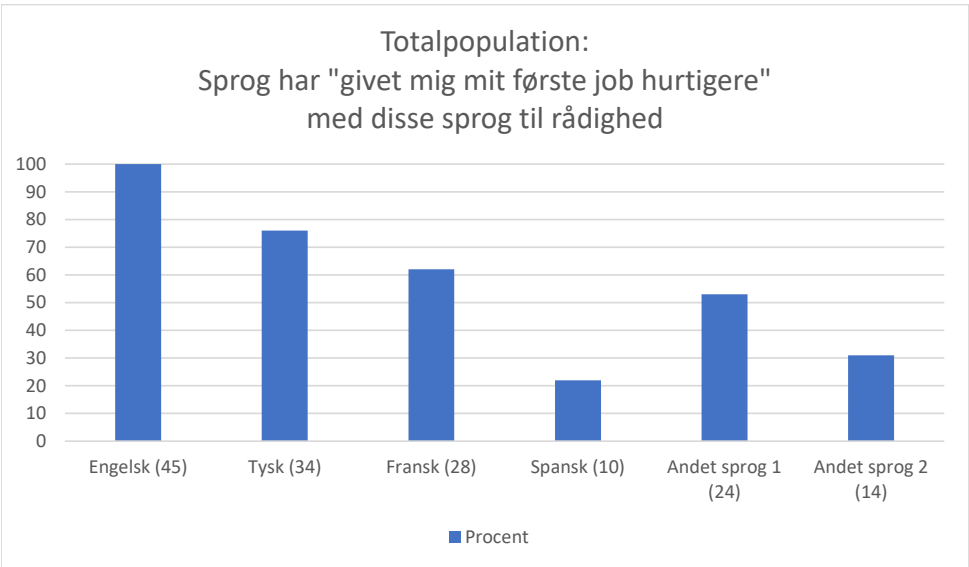

Når totalpopulationen opdeles på "ikke-sproguddannede" og "sproguddannede", ses, at fransk og spansk procentvis er markeret hyppigere hos de sproguddannede:

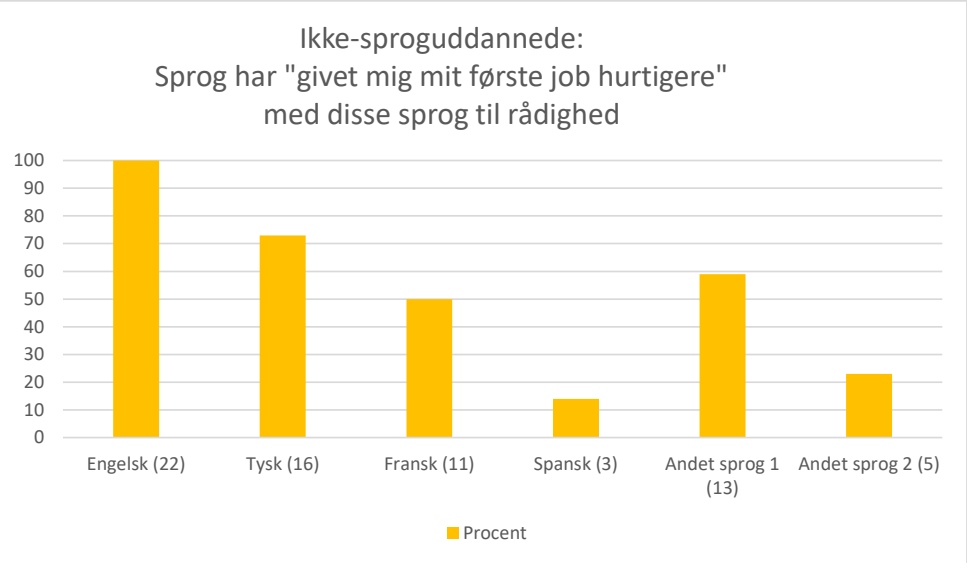

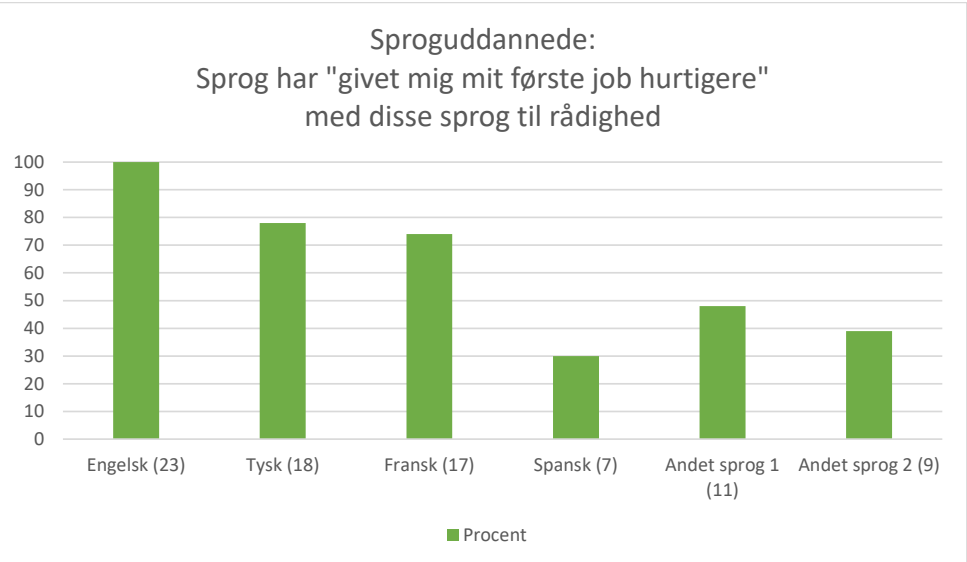

Den totalpopulation på 45 respondenter, der har angivet, at sprog har givet dem deres første job hurtigere, har anført 155 markeringer. Alle har engelsk til rådighed, mens tre fjerdedele også har angivet tysk og knap to tredjedele fransk. Hvad angår "andet sprog 1 og 2" er der peget på mange forskellige sprog, og her træder svensk ikke så markant frem, som under de tidligere kategorier:

Når man sammenholder de to grupperinger, fremgår det, at de sproguddannede i større omfang end den anden gruppering har fransk og spansk til rådighed:

De sprog, som respondenterne har angivet til at kunne sammen med de positive effekter: ”mere interessante arbejdsopgaver”, ”øget værdi på arbejdsmarkedet” og ”givet første job hurtigere”, optræder i alle tre situationer i rækkefølgen engelsk og tysk med flest markeringer, fulgt af fransk, spansk og skandinaviske sprog (mest svensk). Det er bemærkelsesværdigt, hvor mange, der ud over engelsk, nævner tysk og et sprog mere.

Respondenterne har mulighed for at skrive uddybende kommentarer om sammenhængen mellem arbejdssituation, værdi på arbejdsmarkedet og sprogkompetencer, og nogle af disse er:

- Jeg har brugt mit kendskab til tysk og to skandinaviske sprog i jobansøgninger, men om det har virket, ved jeg ikke. Jeg har dog klart oplevet fordele af at kunne flydende tysk
- I et langvarigt samarbejdsprojekt med en fransk partner ville det have været godt med kompetencer i fransk i stedet for at være afhængig af "fransk-engelsk"
- Engelsk kan ikke undværes i mit arbejde men mit kendskab til italiensk gør, at jeg kan træde til, når andre kommer til kort. Mine sprogkompetencer åbner døre og betyder mere internationalt samarbejde, men underligt nok anerkender ledelsen det ikke. Man vil i hvert fald ikke investere i sproglig efteruddannelse
- Jeg tror ikke, at mine engelskkompetencer har været udslagsgivende, de har nærmere været en basiskompetence, man forventede
- Mine sproglige kompetencer er ikke kritiske for mit arbejde, men det giver selvtillid at kunne hjælpe, dem, der henvender sig, på flere sprog
- Det er generelt fordelagtigt at kunne tale og skrive sammen på skandinaviske sprog
- Sprog er en klar fordel på det internationale arbejdsmarked, og i internationale organisationer skal man normalt kunne tre sprog

Sammenfattende kan man sige, at der i alt er 174 respondenter, der har besvaret spørgsmålet om positive effekter af sproglige tillægskompetencer, heraf 122 ikke-sproguddannede og 52 sproguddannede. 47 eller 23% af det samlede antal besvarelser har markeret, at sprogkompetencer ingen betydning har haft for dem. Det gælder for 27% af de ikke-sproguddannede og for 14% af de sproguddannede. Det betyder omvendt, at 73% af de ikke-sproguddannede respondenter mener, at det at have sprog som tillægskompetence har haft en eller anden positiv betydning for dem i deres arbejde og karriere. De to udsagn for begge grupperinger med flest markeringer er "mere interessante arbejdsopgaver" og "øget værdi på arbejdsmarkedet". De har begge har fået afkrydsning fra knap halvdelen af respondenterne i gruppen af ikke-sproguddannede, og cirka to tredjedele af disse har markeret for begge effekter. For de sproguddannede er det disse to markeringer samt "fået mit første job hurtigere", der har flest markeringer. "Interessante arbejdsopgaver" scorer 55% af respondenterne og de andre to 45%. Kun 15% af de sproguddannede, der har markeret for "mere interessante arbejdsopgaver", mener også, at det har "øget værdien på arbejdsmarkedet". Det er ikke muligt ud fra spørgeskemaundersøgelsen at komme nærmere ind på, hvordan disse positive effekter konkret har manifesteret sig.

De sprog, som respondenterne, der har angivet positive effekter, har til rådighed er engelsk, tysk, og fransk fulgt af spansk, skandinaviske sprog og italiensk. Som forventeligt er det

engelsk for alle, men det er værd at lægge mærke til de særligt mange markeringer for tysk og det pæne antal for fransk.

5

Delkonklusion på spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at respondenterne angiver, at der er positive effekter af sproglige tillægskompetencer, og at der er tale om både kvalitative og kvantitative gevinster. Det drejer sig om selve arbejdet, hvor det er muligheden for at få mere interessante arbejdsopgaver, og den sikkerhed, der ligger i oplevelsen af en øget værdi på arbejdsmarkedet, der modtager flest markeringer, og det gælder både for ikke-sproguddannede og sproguddannede. Begge områder fortjener opmærksomhed, da de repræsenterer henholdsvis arbejdsglæde og tryghed. Hertil kommer, at de sproguddannedes markeringer viser, at en stor andel af denne gruppe forventeligt ser sprog som adgangen til deres første job. Andre positive effekter fordeler sig på en række områder af økonomisk, kontaktmæssig og kulturel karakter.

Den største del af respondenterne har en anden hovedfaglighed end sprog, og de har derfor sprog som en tillægskompetence. De allerfleste er ansatte (86%) og knap to tredjedele (63%) ansat i større virksomheder på over 100 medarbejdere i Danmark, hvor man kan forvente, at deres arbejdsgivere har en personalepolitik, der omfatter efter- og videreuddannelse. Af besvarelserne fremgår det, at respondenterne, der bruger sprog i arbejdet, ikke overraskende, mest bruger engelsk, og at en stor andel (60%) også bruger tysk.

Besvarelserne viser, at stort set alle mener, at de kan engelsk, og over to tredjedele, at de kan tysk. Det gælder også, når man ser på grupperingerne "ikke-sproguddannede" og "sproguddannede" hver for sig. Det er bemærkelsesværdigt, hvor mange, der angiver at kunne fransk (ikke-sproguddannede: 46%, sproguddannede: 64%), og også de mange markeringer i begge grupper for spansk, skandinaviske sprog (mest svensk) og italiensk er interessante. Respondenterne mener, at de er gode til de sprog, som de angiver at kunne, og at de er bedst til at forstå og læse. Hvad angår engelsk, mener respondenterne, at de er generelt velkvalificerede på alle områder.

173 af de 187 respondenter har svaret på, om de ønsker bedre kompetencer i sprog. Det gør 150 af de 173 eller 87%. For der ikke-sproguddannede respondenter andelen 88%, og for de sproguddannede er den 85%. Topscoreren er tysk i begge grupperinger med godt 40 % af markeringerne. For begge grupper af respondenter er den relative fordeling af ønsker om sprogkompetencer stort set ens med den tydelige forskel, at den relative andel af ikke-sproguddannede, der ønsker at udvikle deres kompetencer i spansk, er større end for de sproguddannede, 29% i forhold til 14%. Det er bemærkelsesværdigt, at de 173 respondenter, der ønsker bedre sprogkompetencer, har sat 267 markeringer, så en pæn del ønsker bedre kompetencer i flere sprog. Det gælder for begge grupperinger. Dette kan sammenstilles med, at de sprog, som respondenterne mener, har givet de positive effekter, er engelsk, tysk, fransk samt spansk, skandinavisk sprog og italiensk.

Dansk Industris undersøgelse fra 2016, der afdækker internationale virksomheders behov for kompetencer i fremmedsprog, viser, at de største behov er for engelsk, tysk, fransk, spansk, kinesisk og skandinaviske sprog. I denne spørgeskemaundersøgelse har et stort antal respondenter bekræftet nytten af engelsk og tysk, mens der også er peget på fransk, skandinaviske sprog, spansk og italiensk. DI-undersøgelsen kan således bekræftes i denne undersøgelse med et tillæg af italiensk.

6

Resultater fra de individuelle interview

Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen har mulighed for at angive, om de ønsker at deltage i et uddybende interview. På denne baggrund har 21 personer bidraget ved at være med i et individuelt telefoninterview af 20 - 30 minutters varighed struktureret efter en spørgeguide (bilag 2). De interviewede fordeler sig med 14 kvinder og 7 mænd. Interviewene er gennemført i perioden mellem den 4. december og den 10. december 2020. De individuelle interviews nuancerer og perspektiverer data fra spørgeskemaundersøgelsen med konkrete eksempler og personlige erfaringer.

Undersøgelsens fokus er fremmedsprog som tillægskompetence, men da en stor gruppe af sproguddannede har valgt at deltage i undersøgelsen og resultaterne af deres besvarelser er udskilt, når det er relevant, er det naturligt, også for denne gruppes vedkommende, at supplere data fra spørgeskemaerne med interview. Der er således både personer fra gruppen af ikke-sproguddannede og fra gruppen af sproguddannede, der har deltaget i interviewene. Størrelsen af de to interviewgrupper svarer til de respektive andele, der har besvaret spørgeskemaet, nemlig 71% og 29%. De 15 interviewede er derfor fra gruppen af ikke-sproguddannede, mens de 6 er fra gruppen af sproguddannede.

16 af de interviewede er eller har været offentligt ansatte, mens 5 er privatansatte eller selvstændige. Alle befinder sig i Danmark. 3 af de interviewede er opvokset eller lever i tosprogede familier. En enkelt af de interviewede har fået arbejdsgiverbetalt efteruddannelse i sprog, og enkelte har på eget initiativ taget kurser i sprog. De fleste af interviewpersonerne har jævnlige internationale kontakter i deres arbejde i form af internationale projekter, personkontakt, forskning eller forretning.

Kommentarerne fra interviewene med sproguddannede, der er særligt relevante at videregive, handler om deres holdninger til deres uddannelse og arbejdsmarkedet, og disse holdninger peger i flere forskellige og modsatrettede retninger:

Sproguddannede om deres sproguddannelse og arbejdsmarkedet

Kommentarerne fra de sproguddannede spænder meget vidt. Nogle går på, at en sproguddannelse ikke har nogen særlig nytte i sig selv: "Jeg er aldrig blevet ansat på mine sprogkompetencer. Det, jeg har brugt, er mine kompetencer i kommunikation", "Jeg har skullet være meget kreativ for at få solgt min profil", "Jeg har arbejdet en del år i en rådgivende ingeniørvirksomhed uden at kunne komme videre. Min sproguddannelse blev ikke værdsat her", "Der er ikke brug for at uddanne i sprog. Mange får ikke brugt deres sprogkompetencer, og jeg har ikke brugt mine" og "De sproglige kompetencer har været et tveægget sværd for mig. Jeg fik hurtigt et job, men som tiden gik, oplevede jeg, at dem, der læste mit CV, ikke troede, at jeg kunne andet end sprog, så det har nærmest haft negativ betydning for min karriere".

Andre kommentarer går på, at en uddannelse i sprog ikke kan stå alene: "Det eneste realistiske er at satse på kombinationsuddannelser, så man uddanner i sprog plus noget mere", "Jeg har suppleret min uddannelse i sprog med en projektlederuddannelse", "Alle universitetsuddannelser/alle mellemlange uddannelser (to forskellige interviews) burde også omfatte fremmedsprog" og "Sprog skal ind som en mulighed sammen med en anden faglighed", og andre igen på, at sprog er en helt central kompetence: "Jeg er et sprogmenneske og har arbejdet med sprog altid. Jeg har også været hurtig til at lære nye sprog", "Alle sprog bør bevares, for de har en værdi i sig selv", og "Det er altid en fordel at kunne tale på sit eget sprog, så der er brug for gode tolke".

Den følgende gruppe af kommentarer stammer fra interviewpersoner fra begge grupperinger, som har synspunkter om arbejdspladskultur, som de ønsker at viderebringe. De er derfor medtaget, selv om de ligger uden for undersøgelsens fokus:

Danske arbejdspladser med medarbejdere af forskellige nationaliteter bør være mere opmærksomme på udfordringerne med sprog og kultur

Blandt de interviewede er indtil flere, der har kolleger af forskellige nationaliteter, eller som har udenlandsk oprindelse og arbejder på en dansk arbejdsplads, og de lægger mærke til forskellige udfordringer: "Arbejdspladser med ikke-danskere skal vide, hvor galt for eksempel en personalesamtale kan gå på grund af sprog og kultur", "Der er ikke megen opmærksomhed på ikke-danske medarbejdere", "Det var svært for mig at komme ind i en diskussion, jeg kunne ikke vise mit sprog, så folk troede ikke, at jeg var kompetent, før jeg fik mulighed for at vise det på skrift" og "Det er svært at begå sig på en dansk arbejdsplads. Alt er tilsyneladende uformelt og uden hierarki. Det passer bare ikke".

Undersøgelsens fokus er fremmedsprog som tillægskompetence, så hoveddelen af kommentarerne kommer fra de ikke-sproguddannede. De handler på forskellig måde om gevinster ved sprog som tillægskompetence og er grupperet under forskellige overskrifter:

Sprog gør internationalt samarbejde muligt

Interviewpersonerne har mange erfaringer med, at engelsk som fremmedsprog kun rækker noget af vejen i et internationalt samarbejde: ”Vi arbejder med et bredt udsnit af internationale samarbejdspartnere, og vi bruger ofte fransk, tysk og italiensk udover engelsk”, ”Jeg har været dansk repræsentant i international standardisering, og her var det en fordel også at kunne forstå tysk og fransk”, ”Jeg skulle til en festival i Spanien i professionel sammenhæng og her var intet oversat til engelsk”, ”Vi ville ikke have fået et samarbejde med franskmændene op at stå, hvis det skulle være forgået på engelsk. De ville have været for usikre”, ”Skal man have møder med franske producenter, er det på fransk” og ”Telefonsamtaler med italienere eller spaniere, der taler dårligt engelsk, er meget vanskeligt”.

Sprogkompetencer øger kvaliteten i opgaveløsningen

Interviewpersonerne har givet flere eksempler på, hvordan sprog skaber bedre kvalitet i opgaveløsningen: ”Jeg taler et unikt sprog, og det har givet mig arbejdsopgaver, som jeg ikke selv syntes var spændende, men de blev løst meget bedre, fordi jeg kunne tale sproget flydende”, ”Jeg var ansat et sted, hvor vi i starten var mange, der kunne mange sprog, og vi talte direkte med operatørerne, men det blev så ændret til, at vi skulle via en mellemfunktion for at spare sprogmedarbejdere. Det gjorde alt langsommere og skabte mange misforståelser” og ”Jeg var på en international mission sammen med en amerikansk kollega, der ikke kunne det lokale sprog, og hun troede, at folk bagtalte hende”.

Sprog åbner til arbejdsmarkedet og giver arbejdsopgaver

Selvom interviewpersonerne ikke er sprogligt uddannede, har deres sprogkompetencer, for nogles vedkommende, åbnet for deres karriere, og det gælder ikke kun dem, der har et andet modersmål end dansk: ”Små sprog er geniale som ”added value”. Havde jeg kun haft min eksamen i samfundsfag, ville jeg være en ud af flere hundrede. Nu er jeg noget særligt”, ”Jeg har en helt anden uddannelse, men det er mine sprog, der har givet mig arbejde” og ”Jeg troede, at min uddannelse fra Tyskland kunne bruges her. I stedet har jeg brugt mit engelsk og tysk til at få arbejde, og jeg har senere taget en anden uddannelse her i Danmark”.

Sprog giver også arbejdsopgaver: ”Jeg taler flydende tysk, og jeg har mange eksempler på, at jeg har fået en arbejdsopgave af den grund. Til gengæld har jeg så skulle lære noget andet, for eksempler om droner” og ”Jeg har deltaget i mange internationale missioner og har fået betroede opgaver, fordi jeg kan mange sprog”.

Forskningsprojekter har nytte af andre sprog end engelsk

Engelsk er det fællessprog i internationale forskningsprojekter, men nytten af at kunne andre fremmedsprog er stor: ” Det er utrolig vigtigt at kunne begå sig på flere sprog, hvis man indgår i europæiske projekter. Det er hele grundlaget for et udbytterigt samarbejde. Forskningsresultater og publicering diskuteres i plenum på engelsk, men også i under-grupper på tysk, fransk og skandinavisk”, ”Meget materiale findes kun på tysk eller fransk, det oversættes ikke”, ”Sprog har gjort en forskel for mig, for jeg ikke kunnet have lave det, jeg gør, uden engelsk, tysk og skandinaviske sprog”, ”Fremmedsprog giver mig adgang til lukkede områder”, ”Man skal ikke glemme spansk”, ”Sproget i sundhedsvæsenet er dansk, så den kliniske del af mit arbejde er på dansk, men ellers arbejder jeg på engelsk og tysk i samarbejde med tyske forskere” og ”Inden for mit fag skriver man ofte på sit eget sprog, og det område, man forsker i er meget specifikt. Skulle et område, som en udenlandsk kollega arbejder med, være interessant for én, må man indstille sig på at stave sig igennem tekster på et sprog, man ikke kender”.

Sprog åbner døre, skaber netværk og er kulturbærer

Alle de interviewede lægger vægt på, at sprog åbner døre og fremmer sociale relationer. Flere nuancerer det ved at sige: ”Det er af kæmpe betydning at kunne udtrykke sig utvungent”, ”I Bruxelles bliver man, når man kan fransk, inkluderet i den fransktalende gruppe”, ”Det er vigtigt at huske at sprog også er kultur og kulturel identitet” og ”Det giver en fantastisk goodwill at kunne tale et lille lokalt sprog”.

Engelsk er ikke kun ét sprog

Næsten alle interviewpersonerne bruger engelsk i deres arbejde og har kommentarer om sproget engelsk: ”Med det engelsk, man bruger i EU, ville man ikke kunne bestå en sprogtest, og det er ikke et interkulturelt sprog”, ”Det er vigtigt at huske, at engelsk er mange sprog”, ”Samarbejde med udenlandske forskere foregår på forsker-engelsk”, ”Engelsk har høj status hos vores udenlandske studerende”, ”Mange danskere taler dårligt engelsk, jeg har flere gange været pinligt berørt” og ”En simpel måde at checke engelskkundskaber på er at bede personen om at gengive sit CV mundtligt på engelsk”.

De studerende er fremmede over for fremmedsprog

Flere af interviewpersonerne underviser og vejleder studerende: ”De studerende er ikke opmærksomme på hvor vigtige sprog er. De må ikke ”bare” tro, at sprog er noget, man ”bare” kan”, ”Det forhold, de studerende har til sprog er snævert, og jeg kan kun give dem tekster på dansk eller engelsk”, ”Jeg opfordrer de studerende til at skrive opgaver på deres eget sprog, uanset hvilket. Det gør ikke noget, at jeg ikke kan forstå teksten, for i den mundtlige fremlæggelse kan jeg høre, om de har løst opgaven. Den mulighed er de, underligt nok, bange for at bruge” og ”Jeg synes det er lidt frustrerende, at jeg ikke kan give mine studerende kildetekster på skandinaviske sprog”.

Prioriteringen af engelsk i forhold til andre fremmedsprog risikerer at gøre verden mindre

Prioriteringen af engelsk i forhold til andre fremmedsprog foruroliger nogle af interviewpersonerne: ”Vi skal huske, at Tyskland er Danmarks største handelspartner”, ”De studerendes stærke fokus på engelsk har den sideeffekt, at de bliver meget angelsaksisk orienterede”, ”Universitet og meriteringssystemet peger i en angelsaksisk retning, se for eksempel på hvilke tidsskrifter, der meriterer mest” og ”Når man er mest orienteret mod til at hente viden i Skandinavien, UK og USA, får man et begrænset udsyn”.

Tilegnelse, vedligehold og niveau af fremmedsprogskompetencerne skal være i orden

Nogle af interviewpersoner gør opmærksom på betydningen af, at det at kunne et sprog kræver et vist niveau: ”Skoleengelsk er ikke nok”, ”Nogle få gange har jeg kigget efter jobs, jeg fandt spændende, men jeg følte ikke, at mit sproglige niveau var højt nok til at søge dem”, ”Skal sprog virkelig have værdi, skal kendskabet være på et højt niveau” og ”Det er vigtigt at være opmærksom på niveauet af en kompetence i sprog, og at i internationale organisationer kræver man dokumentation”.

Det kræver en indsats at lære og vedligeholde sprogkompetencer: ”Det er svært at lære et fremmedsprog” og ”Sprog skal bruges for at blive holdt ved lige”.

Fremmedsprog har betydning

Flere af interviewpersonerne understreger betydningen af fremmedsprog på forskellig måde: ”Jeg har altid været bevidst om, at dansk er et lille sprog, og seriøst, jeg synes, at det er en mangel i ens opdragelse, hvis man ikke kan flere sprog. Sådan er jeg blevet opdraget, og det giver jeg videre til mine børn”, ”Sprog er et ekstra fortrin, og for mig har det betydet, at jeg har haft adgang til hele verden som arbejdsplads” og ”Jeg bor i Slesvig, og havde jeg

kun kunnet tysk, måtte jeg kigge mod syd efter arbejde, kun med dansk, måtte jeg kigge mod nord, men nu kan jeg begge sprog og kan se mig 360 grader omkring".

7

Delkonklusion på interviewene

Interviewene supplerer spørgeskemaundersøgelsen på flere punkter.

Der er de særlige synspunkter fra de sprogudannede, om deres uddannelse og arbejdsmarkedet, som ikke peger i en entydig retning, men med nogle vigtige bemærkninger at notere sig. Interviewene bringer også observationer om udfordringer for arbejdspladser med medarbejdere med forskellig sproglig og kulturel baggrund.

Når det kommer til undersøgelsens centrale tema, som er "sprog som tillægskompetence", bidrager interviewpersonerne med erfaringer og eksempler på betydningen af fremmedsprog i internationale samarbejdssituationer, og at det er forudsætningen for, at der i det hele taget kan etableres et samarbejde, og at det øger kvaliteten i og af arbejdet.

Interviewpersonerne peger på, at sprog åbner både til andre mennesker og kulturer, men også til flere arbejdsmarkeder og til andre arbejdsopgaver. Flere af dem, der underviser og vejleder studerende ønsker, at de kunne anvende materialer på andre sprog end dansk og engelsk. Skandinaviske sprog kan heller ikke forventes at være til rådighed. Et andet aspekt, som de sproglige begrænsninger skaber, er en risiko for, at udsynet på verden bliver for snævert. I flere af interviewene gør de interviewede opmærksom på, at niveauet af kompetencer er relevant at forholde sig til, og at det også gælder for engelsk.

Der er flere, der understreger, at kompetencer i sprog er meget vigtigt både personligt og arbejdsmæssigt. Interviewene understøtter og udbreder budskaberne fra spørgeskemaundersøgelsen om, at sprogkompetencer giver andre og mere interessante arbejdsopgaver, at de skaber samarbejde, og at de har en positiv indflydelse på arbejdslivet. Én af de interviewede kom med en særlig opfordring til alle: "Har du skyggeinteresser eller skyggetalenter, så dyrk dem. Det vil hjælpe dig på et eller andet tidspunkt".

8

Afsluttende konklusion

Undersøgelsens formål er at undersøge, om der er en positiv sammenhæng mellem sprogkompetencer og arbejdsliv og karriere for dem, der ikke har valgt en uddannelse i sprog. I undersøgelsen i samarbejde med Dansk Magisterforening har en mindre, men stadig ret stor, gruppe med en sproguddannelse også valgt at deltage. Derfor er resultaterne hen igennem rapporten, opdelt i grupperingerne "ikke-sproguddannede" og "sproguddannede", hvor det er relevant. Det gør, at undersøgelsens fokus på sprog som tillægskompetence kan fastholdes uden at bidragene fra de sproguddannede går tabt.

I den afsluttede konklusion er det bidragene fra undersøgelsens målgruppe, de ikke-sproguddannede, der er i centrum. Det er klart den største gruppe af deltagere og omfatter respondenter med mange forskellige uddannelser inden for naturvidenskab, samfundsvidenskab, sundhedsvidenskab og humaniora. Når man ser på besvarelserne fra de 90 ikke-sproguddannede DM-medlemmer, der har svaret positivt på, at sprog har haft betydning for deres arbejdsliv, så har undersøgelsen vist, at sprogkompetencer har en positiv effekt for mange arbejdstagere. Der er dog tale om et begrænset antal personer, der har valgt at deltage ved at besvare spørgeskemaet og et udpluk, der er blevet interviewet, så det er ikke muligt at drage kvantitative konklusioner på baggrund af resultaterne.

Det er heller ikke formålet. Problematikken om faglige tillægskompetencer set fra et medarbejderperspektiv er hidtil kun undersøgt i to mindre parallelt opbyggede undersøgelser med andre faggrupper. Det er undersøgelsen gennemført i samarbejde med JA – fagligt fællesskab for alle med en akademisk interesse i natur, miljø og fødevarer fra maj 2020 og undersøgelsen i samarbejde med Den danske Dyrlægeforening fra november 2020. I denne tredje undersøgelse, i samarbejde med Dansk Magisterforening, har et større antal end i de to foregående undersøgelser valgt at deltage. I JA undersøgelsen og i DDD-undersøgelsen er det effekterne ""givet mig mere interessante arbejdsopgaver" og "øget min værdi på arbejdsmarkedet", der kommer ud med de højeste antal markeringer, og det er det også i denne undersøgelse (og det gælder også for de sproguddannede). Det er bemærkelsesværdigt, at netop disse to effekter scorer højest i alle undersøgelserne uanset faggruppe.

Af det samlede antal besvarelser fra ikke-sproguddannede angiver 73%, at sprog har haft positive arbejdsmæssige effekter for dem, og antallet af markeringer svarer til et gennemsnit på knap to positive effekter per besvarelse. Det underbygger tesen om, at sproglige tillægskompetencer har en positiv arbejdsmæssig effekt for mange. Det er dog vigtigt at understrege, at her er tale om en eksplorativ analyse, der sandsynliggør en tese. Skal den eftervises er det nødvendigt at gennemføre en større kvantitativ analyse.

Besvarelserne viser, at brug af fremmedsprog er en del af den arbejdsmæssige dagligdag for de allerfleste. Alle bruger engelsk, men også andre sprog er levende arbejdssprog. Opfattelsen af, at engelsk ikke er tilstrækkeligt, ses både af hvor mange, der bruger et andet sprog i arbejdet, særligt tysk, og af, hvor ofte det sker. Tallene bekræftes af interviewene.

I spørgeskemaundersøgelsen er det sammen med "de interessante arbejdsopgaver" "den øgede værdi på arbejdsmarkedet", som respondenterne fremhæver positivt. Også her angiver alle, at de har engelsk til rådighed, mens en meget stor andel også markerer for tysk, ligesom der er et større antal markeringer i faldende rækkefølge for fransk, spansk og "andet sprog 1", dækkende primært over skandinaviske sprog.

Besvarelserne viser, at stort set alle mener, at de kan engelsk, og over to tredjedele, at de kan tysk. Det er bemærkelsesværdigt, hvor mange, der angiver at kunne fransk (46%) og også de relativt mange markeringer for spansk, skandinaviske sprog og italiensk. Sammenstilles det med, at respondenternes anciennitet for over 70%'s vedkommende er mere end 10 år, som betyder, at deres gymnasiale uddannelse er fra en tid, hvor alle, uanset retning, lærte flere sprog, så kunne der være en årsagssammenhæng mellem dette og respondenternes sprogkompetencer og deres positive opfattelse af sprog. Det bør dog undersøges nærmere. De adspurgte ikke-sproguddannede synes, at de er gode til sprog, men det er tydeligt, at de gerne vil øge deres kompetencer. 106 respondenter eller 88% vil gerne lære mere, og her er det tysk, der scorer højest med størst ønske om at kunne komme til at tale bedre. Det er værd at lægge mærke til, at der også er interesse for at lære fransk, spansk og "andet sprog". En del af respondenterne har markeret, at de ønsker flere kompetencer i mere end et sprog. For engelsk er der et stort ønske om at kunne skrive sproget bedre. Respondenterne forventer at skulle bruge mere engelsk, tysk og fransk i fremtiden, men også forventningen for brug af spansk vokser. Her er tallene dog meget små og derfor usikre.

Denne motivation til at lære sprog kan blive vanskelig at realisere. Som det fremgår af interviewene, så skal det med stor sandsynlighed ske på eget initiativ. Det er tilsyneladende kun sjældent, at systematisk sproguddannelse indgår som en del af den kompetenceudvikling, der tilbydes medarbejdere. Det betyder på den anden side, at der er et uudnyttet potentiale til rådighed, som det er vigtigt at være opmærksom på.

Sproglige tillægskompetencer er værdifulde for den enkelte medarbejder, men alligevel ikke erkendt eller værdsat for alvor: ” ”Endelig er der nogen, der har lagt mærke til at sprog er vigtigt, og vil gøre noget ved det” siger en af interviewpersonerne. Sprogkompetencer lever i det skjulte, de skal ud i lyset og omsættes til nytte og fremdrift.

9

Perspektiver for undersøgelsen

Denne undersøgelse er den tredje af tre parallelt opbyggede undersøgelser af tillægskompetencer i sprog hos medarbejdere med en ikke-sproglig akademisk uddannelse, her blandt DM-medlemmer. Den udbygger og konsoliderer JA-undersøgelsen fra maj 2020 og DDD-undersøgelsen fra november 2020.

Det vil yderligere kvalificere resultaterne at se nærmere på hvilke arbejdsområder og jobfunktioner, hvor sproglige tillægskompetencer har en særlig positiv effekt, og hvordan den viser sig. Disse eksplorative undersøgelser bør, da deres resultater bekræfter hinanden, følges op af en større kvantitativ undersøgelse, der yderligere kan bekræfte tesen om, at sproglige tillægskompetencer har værdi for medarbejdere. Det ideelle vil være at gennemføre en kvantitativ undersøgelse i et samarbejde mellem de faglige organisationer og arbejdsgiverorganisationerne. Det vil kunne forankre og understøtte erkendelsen af værdien af sproglige tillægskompetencer markant og få denne usynlige kompetence frem i lyset. Det vil så blive indlysende, at sprog er en naturlig del af udviklingen af kompetencer hos medarbejderne og af kompetencesammensætningen og -planlægningen hos virksomhederne, og viden kan omsættes til handling.

På længere sigt vil en fastholdelse af opmærksomheden på værdien af sproglige tillægskompetencer kunne blive styrket af udviklingen af en ny økonomisk disciplin, "language economics", som vil kunne kvantificere gevinsterne med validerede metoder. Med nye faglige redskaber vil det blive muligt at estimere effekterne af investeringer i sprogkompetencer med anerkendte metoder. Det vil kvalificere og fremme en bredere debat om sprogpolitik.